

Jongeren- en gezinsbegeleiding

Bergensesteenweg 534

1070 Anderlecht

ON 0449.971.815 RPR Brussel

E-mail info@tonuso.be

Webstek www.tonuso.be

Evaluatieverslag

Netwerk Leerrecht Brussel

September 2010 - Augustus 2011

Inhoudstafel

Voorwoord

Introductie

1. Situering van het Netwerk Leerrecht Brussel

- 1.1 Wat**
- 1.2 Ontstaan**
- 1.3 Opzet**
- 1.4 De partners van het Netwerk Leerrecht Brussel**
 - 1.4.1. Projectverantwoordelijke
 - 1.4.2. De regionale stuurgroep IJH
 - 1.4.3. De stuurgroep Leerrecht Brussel
 - 1.4.4. CLB-partners
 - 1.4.5. De vele initiatieven in het netwerk
- 1.5 Cruciale wijziging in de organisatie van de trajecten doorheen het eerste werkjaar van Netwerk Leerrecht Brussel**

2. De methodische onderbouw

- 2.1 De doelgroep**
- 2.2 De werkingsprincipes**
 - 2.2.1. Op maat van de jongere
 - 2.2.2. Community based
 - 2.2.3. Participatief en responsabiliserend
- 2.3 Echte dialoog via een ronde tafel, een kritische succesfactor**
- 2.4 De leerplaatsen ... toegankelijk en bereikbaar**
- 2.5 De verschillende fasen in een Leerrechttraject**
 - 2.5.1. De aanmelding
 - 2.5.2. Ronde tafel
 - 2.5.3. Van de gesprekstafel naar een bijzondere werkplek
 - 2.5.4. Opvolging Leerrechttraject en tussentijdse rondetafels
 - 2.5.5. Eindrondetafel
 - 2.5.6. Nazorg
- 2.6. De belangrijke rol van de Leerrechtmedewerker**
- 2.7. De Leerrechtinstrumenten**

3. Positionering van het project Leerrecht op het terrein

- 3.1 Communicatieplan ifv bekendmaking**
 - 3.1.1. Instrumenten
 - 3.1.2. Acties
- 3.2. Externe samenwerking en netwerking**

- 3.3. **Met bijzondere aandacht voor andere dagbestedingsprojecten**
- 3.4. **Samenwerking van het Netwerk met Brusselse en Vlaams-Brabantse organisaties**

4. De resultaten

- 4.1. **Doelstelling 1:** De verschillende initiatieven, die het 'recht op leren' van leerplichtige jongeren invullen buiten het reguliere onderwijs, op elkaar afstemmen.
- 4.2. **Doelstelling 2:** 'Deze initiatieven toegankelijk maken voor elke leerling voor wie de verbinding met de reguliere onderwijswereld ernstig verstoord is'
- 4.3. **Doelstelling 3:** 'Een antwoord formuleren op elke vraag van een jongere'
 - 4.3.1. Aantal aanmeldingen / effectieve trajecten
 - 4.3.2. Lengte van de leerrechttrajecten
 - 4.3.3. Resultaat na een traject
- 4.4. **Doelstelling 4:** Het Netwerk Leerrecht Brussel steeds verder uit te breiden met Brusselse initiatieven die het 'recht op leren' buiten het reguliere onderwijs invullen.

5. De belangrijkste conclusies van het afgelopen werkjaar kritisch bekeken

- 5.1. **Afstemming tussen Brusselse noden en haar aanbod**
- 5.2. **De complexiteit van de doelgroep**
- 5.3. **De onvoorspelbare werklast voor de Leerrechtmedewerker**
- 5.4. **De verdere scherpstelling van het concept**
 - 5.4.1. Leerrecht is geen Time-out
 - 5.4.2. Leerrecht is geen hulpverlening
 - 5.4.3. Leerrecht is geen arbeid
 - 5.4.4. Leerrecht is een aanvullend traject, gebaseerd op een 'experimentele' houding
 - 5.4.5. De erkenning van het alternatieve traject door de context
- 5.5. **Netwerken, netwerken en nog eens netwerken ... een blijvende kerntaak**
- 5.6. **En last but not least: de toekomst?**
 - 5.6.1. Preventie
 - 5.6.2. Meldpunt
 - 5.6.3. Goed registratiesysteem
 - 5.6.4. Verdere verfijning van de rondetafel-methodiek
 - 5.6.5. Verdere afstemming van ervaringen en vragen op de trajecten
 - 5.6.6. Zoektocht naar een gemeenschappelijk concept en structurele verankering over de drie netwerken
 - 5.6.7. Dagbestedingsproject om te 'zijn'
 - 5.6.8. Partners
 - 5.6.9. Quid met jongeren die niet voor Leerrecht in aanmerking komen

Besluit

Bibliografie

Bijlagen

Voorwoord

Met dit verslag willen we het belang en de werking van het project Netwerk Leerrecht Brussel in het welzijn- en onderwijsgebeuren voor kwetsbare jongeren in de regio Brussel toelichten.

Een eerste belangrijke conclusie is dat het Netwerk Leerrecht Brussel na 1 jaar werking nog steeds volop in ontwikkeling is. We staan daarom niet alleen stil bij de huidige werking maar ook de visieontwikkeling en methodische onderbouw komen uitgebreid aan bod. De focus van voorliggend verslag is gericht op de huidige stand van zaken mbt de ontwikkeling en inhoudelijke onderbouw van het project. We toetsen onze goede voornemens en tonen aan dat we voldoen aan de te bereiken resultaten en meetindicatoren. Een tweede belangrijke component is de toekomst. Wat wensen we nog te realiseren? Waarover denken we dat verdere discussie noodzakelijk is? Welke stappen lijken ons hierin erg zinvol?

Dit verslag is het resultaat van velen die hun schouders onder dit project hebben gezet. Vanaf het moment dat de regionale stuurgroep IJH in de regio Brussel ervoor koos om dit project naar voor te schuiven als het regionaal project dat een financiële input nodig had, is er een hele beweging tot stand gekomen om op een gecoördineerde manier werk te maken van een antwoord op de problematiek van schooluitval in het Brusselse.

We hebben zeer actief samengewerkt met alle partners op het terrein en zijn aangenaam verrast dat iedereen bereid is om samenwerkingsverbanden te smeden om het recht op leren te kunnen waarmaken voor elke jongere in Brussel. Een mooi verhaal dat ook resulteert in concrete verbeterde trajecten voor jongeren.

We blijven verder zoeken naar de juiste positionering van het project in het werkveld en bouwen verder de intersectorale samenwerkingsverbanden uit. Enerzijds kijken we hiervoor naar de ontwikkelingen in de twee andere netwerken, zijnde Netwerk Leerrecht Asse-Halle-Vilvoorde en Netwerk Leerrecht Leuven, en anderzijds is het belangrijk om andere bestaande initiatieven, gelinkt aan het project Leerrecht, maximaal in kaart te brengen.

Dat het project Netwerk Leerrecht Brussel kwaliteitsvol werkt, verdient een woord van dank aan velen:

- ❖ Eerst en vooral aan de jongeren en hun ouders die de moed hadden om aan de 'ronde tafel' te gaan zitten;
- ❖ Aan alle leden van de stuurgroep en de partners van de verschillende bestaande projecten voor hun 'schouders' en hun deskundigheid die ze hebben ingezet om een netwerk uit te bouwen;
- ❖ Ten aanzien van de leerwerkplaatsen in Brussel die hun deuren openen voor jongeren die het op dat moment moeilijk hebben hun weg te vinden;
- ❖ Aan Integrale Jeugdhulp voor de financiële, organiserende en inhoudelijke steun;
- ❖ Aan de teams van 'Tonuso' vzw, met inbegrip van onze administratieve dienst, voor hun betrokkenheid, interesse en support;
- ❖ Voor alle medewerkers uit ander voorzieningen en diensten van alle sectoren en van de scholen voor hun engagement en aangename samenwerking;

- ❖ En niet in het minst aan Pats Van Crombruggen, de gedreven coördinator van het project, bijgestaan door Wim Mombaerts, medewerker KLIK van 'Tonuso'vzw.

Wij hopen van harte dat deze Netwerken Leerrecht een blijvend structureel antwoord krijgen voor de toekomst. We zien de verdere ontwikkeling van het project gekaderd in samenwerking met iedereen die op het terrein het recht op leren en het recht op arbeid mee wil realiseren.

An Sprangers,

Directeur Hulpverleningsbeleid

'Tonuso' vzw, Projectverantwoordelijke

Augustus 2011

Introductie

Volgende fragmenten komen uit het boek 'Laat ze niet schieten' van Peter Adriaenssens.

Hij brengt een scherpe analyse van wat er vandaag fout loopt met onze jongeren. Hij roept ons daarbij allemaal ter verantwoording. Want als we niet ingrijpen, dreigt een grote groep jongeren verloren te gaan. En niet de jongeren zelf, maar wel de volwassenen zijn de belangrijkste oorzaak. Wij laten hen immers al te vaak schieten, letterlijk en figuurlijk, aldus Adriaenssens.

Dit boek is een pleidooi om onze kinderen en jongeren beter vast te houden. Om hen duidelijke grenzen te geven, opnieuw te leren luisteren en solidair te zijn, niet zomaar omdat het moet maar omdat we hen leren ervoor te kiezen.

Laat ze niet schieten sluit af met een concreet actieplan, met dertig voorstellen om deze problematiek op verschillende niveaus - het gezin, het onderwijs, de samenleving - aan te pakken.

Punten vijf en zes trokken onze aandacht omdat deze sterk aanleunen bij het Leerrechtverhaal. Wie graag wat meer hierover wil lezen, verwijzen we naar de bijlage.

Stel de leerplicht tot achttien in vraag en geef meer ruimte aan jongeren om te werken als dat gunstig voor hen is

*“Leerplicht tot de leeftijd van achttien is ongetwijfeld een belangrijk principe, het is een eer die deze generatie zich kan aanmeten om de intentie te hebben elke leerling de rit volledig te laten uitrijden, bekroond met een diploma van secundair onderwijs. Als principe vind ik dat fantastisch en we moeten blijven proberen jongeren zo lang mogelijk in een leertraject te houden. (...) Gelukkig houden we die jongeren nu beter vast binnen het onderwijs. Maar we mogen er ook niet zo’n knellend keurslijf van maken zoals dat nu het geval is. (...) Teveel jongeren kunnen nu de dromen van hun ouders niet realiseren of hebben voor zichzelf de lat onrealistisch hoog gelegd. Zich blijven voortslepen in het onderwijssysteem en daardoor terechtkomen in het onvermijdelijke watervalverhaal vergroot het risico op probleemgedrag en delinquentie. (...) Ook de deeltijdse contracten (deeltijds leren, deeltijds werken) spelen zich te veel af in een gewoon werkmilieu. De jongeren gaan bijvoorbeeld bij een bakker werken, maar dat is niet meer de bakker van dertig jaar geleden. En daar wringt het schoentje. De werkgever verwacht vanaf de eerste dag dat de vijftienjarige stipt op tijd komt, correct zijn prestaties levert, beleefd is en niet tegenspreekt, terwijl die gast dat eigenlijk nog allemaal moet leren. (...) Heel de groep jongeren uit het systeem deeltijds leren wordt vandaag veel te negatief benaderd. Het lijkt alsof zij de uitvallers zijn als het echt niet meer lukt, ga dan maar ergens een praktijkstage doen. Je zou de jongere een kans kunnen geven om er **tijdelijk uit te stappen als de schoolmoeheid te zwaar wordt**. Om een paar maand werkervaring onder individuele leiding op te doen en bij te leren. (...) Dat zou minder uitval geven.*

Kies voor individuele trajecten op maat

*Een schoolpopulatie die voor tachtig procent bestaat uit kinderen uit achttien verschillende taalgroepen geeft niet zelfden aanleiding tot moeilijkheden. Je realiseert een samenleving, en dus idealiter ook een school, met de noodzakelijke mix. Dat is niet altijd gemakkelijk, maar men zou toch wel bepaalde tegemoetkomingen kunnen doen. (...) Maar dan gaat het kind naar het eerste leerjaar en ineens is het afgelopen. Plots verwachten we dat hij is zoals alle anderen en dat hij als lid van het grote peloton het tempo van die grote gemene deler maar moeten weten aan te houden. En dan staan we versteld van de snelheid waartegen de achterstand zich opbouwt. Een renner die gelost wordt door het peloton is meestal verloren, dat weten we. Het vergt bovenmenselijke inspanningen om de grote groep weer te vervoegen. Vandaar mijn oproep aan het onderwijs om die kinderen niet te laten schieten, er mogen geen breuklijnen komen. Ik pleit voor vasthouden, opdat begrip en vrijheid beter hun werk zouden kunnen doen. Het is fantastisch dat je veel mogelijkheden hebt, maar je moet er wel mee kunnen omgaan. (...) 'Zittenblijven' is een negatief beladen term, het wordt tijd dat we dat op een andere, creatieve manier leren benaderen. We moeten ons veel meer leren richten op het **eindproduct**, niet op de tijd die ervoor nodig is om dat te bereiken. De weg die die kinderen ondertussen afleggen, is niet nutteloos: ze maken een proces door, ze leren sociale vaardigheden. Als ze later gaan solliciteren, zal de vraag niet zijn: op welke leeftijd heb je je diploma gehaald, maar wel: kun je met mensen om, kun je je presenteren, ...?"*

1. Situering van het Netwerk Leerrecht Brussel

1.1 Wat

Het Netwerk Leerrecht Brussel is een netwerk van diverse schoolvervangende en andere onderwijs- en welzijnsgerelateerde initiatieven uit de regio Brussel. Dit Netwerk tracht vier doelstellingen te realiseren:

- De verschillende initiatieven in de regio Brussel, die het 'recht op leren' van leerplichtige jongeren invullen buiten het reguliere onderwijs, op elkaar **afstemmen**.
- Deze initiatieven **toegankelijk** maken voor elke leerling voor wie de verbinding met de reguliere onderwijswereld ernstig verstoord is.
- Een antwoord formuleren op **elke vraag van een jongere**.
- Het Netwerk Leerrecht Brussel steeds verder **uit te breiden** met Brusselse initiatieven die het 'recht op leren' buiten het reguliere onderwijs invullen.

1.2 Ontstaan

In de loop van 2008 was er op vraag van een aantal partners IJH, een eerste vrijblijvend Brussels intersectoraal overleg (AJW, VAPH, Onderwijs en VGC) over de thema's dagbesteding en vrije tijd. Dat overleg was een uitwisseling tussen een aantal bestaande initiatieven over vrije tijd en dagbesteding. Deze vergadering werd georganiseerd door een stafmedewerker van Integrale Jeugdhulp Brussel. In 2009 volgde een tweede intersectoraal overleg (voorzieningen AJW, voorzieningen VAPH en VGC) waarin dagbesteding en vrije tijd losgekoppeld werden van elkaar.

Tijdens beide overlegmomenten werd een sterke nood ervaren om het versnipperde veld van de vele soms zeer lokale initiatieven die een aanbod doen aan leerplichtige jongeren die echter om één of andere reden niet langer naar school (kunnen) gaan, meer op elkaar af te stemmen. Dankzij de middelen van IJH, en meer bepaald de financiering van de 'regio-gebonden projecten', kon een Netwerk Leerrecht Brussel worden opgericht, geïnspireerd op het Netwerk Leerrecht Leuven, dat reeds in 2005 het levenslicht zag.

1.3 Opzet

Het opzet van Netwerk Leerrecht Brussel heeft betrekking op jongeren die:

- men in het reguliere vol- of deeltijdse onderwijs niet meer kan/wil inschrijven
- niet beschikken over de nodige (sociale) vaardigheden die noodzakelijk zijn om een vorm van onderwijs te genieten en/of in een arbeidscircuit te stappen
- negatief gedrag stellen in het centrum waar ze verblijven of het gezin/context waar ze wonen omdat ze niet werken of schoollopen

- door beïnvloeding van *peers* niet naar school gaan
- een laag zelfbeeld en een laag zelfwaardegevoel hebben omwille van het feit dat ze er niet in slagen op een positieve manier een verbinding te maken met de samenleving
- niet in staat zijn om zelfstandig op zoek te gaan naar een zinvolle dagbesteding

Het is voor deze doelgroep dat Netwerk Leerrecht Brussel op zoek wil gaan naar zinvolle alternatieven voor het reguliere onderwijs- of arbeidscircuit.

Het recht op onderwijs is immers een universeel basisrecht. Ieder individu moet zijn rechten en vrijheden op het vlak van onderwijs kunnen verwezenlijken. Onderwijs is hét vehikel bij uitstek voor sociale mobiliteit, een zeer belangrijke maatschappelijke doelstelling.

Netwerk Leerrecht Brussel wil meewerken aan sterke partnerschappen tussen sectoren, onderwijs, opleiding en andere partners. Door jongeren een traject te bieden die hun kansen op het vinden van werk vergroot, wordt mede antwoord geboden op de problematiek van de hoge werkloosheidscijfers. Op lange termijn beschouwd is de tijdsinvestering om jongeren terug aan te sluiten op reguliere schooltrajecten of arbeidsmogelijkheden meer dan de moeite waard. Met andere woorden, de investering die vanuit de samenleving hier gebeurt, is meer dan verantwoord: we zetten in op hen die uitvallen op dat terrein waarvan in vele onderzoeken en beleidsnota's wordt gezegd dat ze cruciaal zijn voor integratie en participatie in een samenleving, om de kwetsbaarheid of kansarmoede te ontgroeien.

1.4. De partners van het Netwerk Leerrecht Brussel

1.4.1. Projectverantwoordelijke

Tonuso vzw huisvest de projectverantwoordelijke van het Netwerk Leerrecht Brussel en is aldus verantwoordelijk voor de organisatie van het project.

Tonuso vzw heeft sinds september 2009 het dagbestedingsproject Klik in huis. De werking van dit project heeft reeds een hele evolutie doorgemaakt, wat verder in de tekst nog uitgebreider aan bod komt. Het Klik-project richt zich op alle jongeren die er niet in slagen aansluiting te vinden bij het regulier onderwijs, vormings- of arbeidsaanbod. Het dagbestedingsproject Klik haalde haar inspiratie in de eerste plaats in de regio Leuven, waar sinds 2005 een gelijkaardig project gestalte had gekregen. Zodra duidelijk werd dat Tonuso vzw de verantwoordelijke zou zijn voor voorliggend project, werd beslist om Klik mee in dit project in te bedden.

Kortom, in het Netwerk Leerrecht Brussel neemt Pats van Crombruggen de coördinatie op zich via de uitbreiding met 1 werkdag per week, betaald met middelen van IJH vanaf september 2010. 'Tonuso' vzw host deze middelen op verzoek van de stuurgroep. Door de ervaringen en opgebouwde know how in het project Klik, werd zij door de stuurgroep naar voor geschoven als de aangewezen projectcoördinator.

1.4.2. De regionale stuurgroep IJH

De regionale stuurgroep IJH is een belangrijke partner in het netwerk Leerrecht Brussel. Het is in deze schoot dat het Netwerk is ontstaan. Het is door de aanvraag van projectsubsidies door deze stuurgroep dat het netwerk een dergelijke stevige basis heeft gekregen. Na een half jaar werking heeft deze stuurgroep zich nogmaals grondig gebogen over voorliggend project en het vertrouwen gegeven om de ingeslagen weg verder te zetten.

De Regionale Stuurgroep IJH Brussel engageert zich om het project grondig op te volgen en te evalueren. Het netwerk blijft ook in de toekomst verankerd in de werking van de regionale stuurgroep IJH, dat door het project ten volle wordt toegejuicht. De stuurgroep heeft tevens een projectfiche ingediend bij de VGC voor verdere projectsubsidies voor het Netwerk Leerrecht Brussel

1.4.3. De stuurgroep Leerrecht Brussel

Er werd tevens een stuurgroep opgericht, die de werking en invulling van het Netwerk Leerrecht Brussel mee aanstuurt. Dit wordt de stuurgroep Leerrecht Brussel genoemd. Deze stuurgroep kwam een eerste keer samen op 28 september 2010 en vanaf dan maandelijks tot op heden. Dit maakt een totaal van 10 samenkomsten het voorbije werkjaar.

Alle sectoren uit IJH buiten de geestelijke gezondheidszorg zijn vertegenwoordigd in deze stuurgroep. Daarnaast is de stuurgroep samengesteld uit diverse organisaties die schoolexterne interventies aanbieden.

De participanten aan de stuurgroep engageerden zich vanaf de start voor diverse opdrachten:

- onafgebroken op zoek gaan naar initiatieven die zich concreet voor de vraag van deze jongeren willen engageren
- het project uit te dragen over de ganse regio Brussel
- in hun eigen werking de jongere met zijn/haar vraag centraal stellen, de jongere actief aan zijn/haar eigen traject te laten deelnemen en zelf als initiatief participeren aan de ronde tafels
- mee zoeken naar een structurele verankering van dit project

Naast de stuurgroep van het Netwerk Leerrecht Brussel is er ook een stuurgroep Netwerk Leerrecht Asse-Halle-Vilvoorde. Deze laatste stuurgroep ging in augustus 2010 van start. Ook de regio Leuven heeft een dergelijk leerrechtproject. Daarnaast komen de 3 netwerken Leerrecht Leuven, AHV en Brussel met de coördinatoren en andere projecten regelmatig samen. We bespreken casussen, leggen knelpunten bloot en wisselen ervaringen uit.

1.4.4. CLB-partners

De CLB- partners werden van bij de opstart van het project intensief betrokken. Zij hebben een belangrijke rol in het aanbrengen en opvolgen van concrete dossiers. Ze engageren zich om hun eigen medewerkers en ook de secundaire scholen waaraan ze verbonden zijn uitgebreid over de werking van dit project te informeren en hen maximaal bij het project te betrekken. Tot slot volgen zij de ronde tafels mee op. Vanuit de CLB directies is steeds een terughoudendheid geformuleerd om

dit project ruim bekend te maken gezien de beperktheid in tijd (zorg voor personeel en cliënt). Scholen zijn in deze periode niet direct geïnformeerd. De CLB-medewerkers zijn wel zeer actief betrokken op elk traject en nemen hun rol op in de werking van het netwerk Leerrecht ter harte.

1.4.5. De vele initiatieven in het netwerk

De partners in het netwerk, of anders gezegd, alle initiatieven in de Brusselse regio die een aanbod in huis hebben voor jongeren die op zoek zijn naar een alternatief voor het reguliere schoolaanbod, engageren zich om voortaan de toegang van de jongeren bij Leerrecht tot hun initiatief te organiseren. Zij verbinden er zich tevens toe te participeren aan de ronde tafels.

1.5 Cruciale wijziging in de organisatie van de trajecten doorheen het eerste werkjaar van netwerk Leerrecht Brussel

De stuurgroep Netwerk Leerrecht Brussel koos aanvankelijk voor de werkwijze van Leerrecht dat de projectcoördinator enkel de dispatching zou doen van alle aanmeldingen van jongeren die nood hadden aan een alternatief als Leerrecht voor het reguliere onderwijsaanbod. Zij zou met andere woorden de aanmeldingen ontvangen en deze meteen doorverwijzen naar de verschillende Brusselse partners die het Leerrechttraject van de jongeren zouden opvolgen. Denk bijvoorbeeld aan Don Bosco time-out, Groep intro POT, Klik-project, edm.

Al snel werd evenwel duidelijk dat deze werkwijze niet haalbaar was. Het was voor de lokale initiatieven te complex om buiten hun eigen opdracht ook deze leertrajecten kwaliteitsvol op maat van de jongere neer te zetten en op te volgen. Bovendien werd een zeer grote diversiteit in invulling vastgesteld naargelang het initiatief die de opdracht trachtte waar te maken. In de stuurgroep werd vervolgens beslist dat er bij elk traject voortaan beroep zou gedaan worden op het dagbestedingsproject Klik van vzw Tonuso om het concrete traject van de jongere uit te stippelen. Klik zelf heeft voor alle duidelijkheid geen eigen leerplaatsen, dus wordt er telkens beroep gedaan op de diverse initiatieven in het werkveld, de Klik-medewerker blijft wel de regisseur in elk concreet traject. Dit impliceert ook dat voorliggend werkingsverslag meteen ook een evaluatie van het Klik-project omvat, vooral wanneer het doelstelling 3 betreft *‘een antwoord formuleren op elke vraag van een jongere’*.

2. De methodische onderbouw van Leerrecht

2.1 De doelgroep

Tonuso vzw, die reeds decennia lang kinderen en jongeren in de Bijzondere Jeugdzorg begeleidt, stelde vast dat sommige van de aan hen toegewezen jongeren zich soms (tijdelijk) moeilijk kunnen handhaven in het reguliere school- of arbeidscircuit. Bij gebrek aan een voor hen gepast aanbod blijven ze soms ‘rondhangen’ waardoor hun slaagkansen op (re)ïntegratie in de maatschappij sterk worden bemoeilijkt. Deze jongeren zijn vaak schoolmoe, geschorst tot soms uit het onderwijs uitgesloten.

Dit was één van de redenen waarom het Klik-project uit de grond werd gestampt. Klik gaat op zoek naar een 'zinvolle dagbesteding' als tijdelijk alternatief voor de uitval in het reguliere school- of werkcircuit voor jongeren uit de bijzondere jeugdzorg in de regio Brussel-Halle-Vilvoorde. De Klik-medewerker gaat samen met de jongere op zoek naar een laagdrempelige dagactiviteit (dichtbij en met zo laag mogelijke verwachtingen van de werkplek) waar deze jongeren een positieve 'leer/werk'-ervaring kunnen opdoen. Op deze 'leerplek' gaat de plaatselijke werker met de jongere op weg. Eén of meerdere dagactiviteiten op maat van de jongere worden gezocht zoals bijvoorbeeld sociaal restaurant, cultureel centrum, zorgboerderij, ... Cruciaal is dat het maximaal op het lijf van de jongere geschreven is en dat ouders instemmen.

Het is de bedoeling om de jongeren prikkels (goesting) te geven om terug een richting te geven aan hun leven en terug een structuur te krijgen. Ze kunnen door deze 'tijdelijke pauze' (opnieuw) positieve ervaringen opdoen, hun gevoel van eigenwaarde vergroten en hun competenties versterken. (zie ook de jaarverslagen van Klik, 2008, 2009 en 2010)

Daarnaast kan het ook zijn dat jongeren (> 18 jaar) op zoek zijn naar een toekomstperspectief. Voor diegenen die ingeschreven zijn in een school of willen terugkeren naar regulier onderwijsaanbod heeft de stuurgroep van Brussel de uitzondering gemaakt dat ook deze jongeren kunnen aangemeld worden.

Dat deze doelgroep aanwezig blijft op het terrein en in Brussel zelfs zeer scherp, illustreren we aan de hand van onderstaande cijfers. Dat leerrecht een bijdrage kan leveren om dit percentage te doen dalen, staat buiten kijf.

We geven kort enkele **cijfers**:

Mbt schoolverlaters in Brussel: voor het jaar 2010 verliet 18,4% het onderwijs vroegtijdig zonder diploma secundair onderwijs

Mbt spijbelen, waarbij we ons baseren op de jaarlijkse publicaties van de Vlaamse Gemeenschap: "*Wie is er niet als de schoolbel rinkelt*".

2009-2010: Leerlingen woonachtig in het Brussels hoofdstedelijk gewest die Nederlandstalige scholen melden als problematisch afwezig: **366**.

2009-2010: Leerlingen woonachtig in het Brussels hoofdstedelijk gewest die Nederlandstalige scholen melden als definitief uitgesloten: **79**

106 dossiers werden doorgestuurd naar het parket omdat ze niet aan de leerplicht voldeden.

Mbt schoolachterstand:

Februari 2010. Percentage schoolse vertraging van leerlingen schoolgaand in het Brussels Nederlandstalig secundair onderwijs en gedomicilieerd in het Brussels Hoofdstedelijke Gewest: **53%** (1 of meerdere jaren achterstand. Let op: een leerling die in de kleuterklas een jaar overzit, blijft volgens zijn/haar hele schoolcarrière in de statistieken als 'leerling met schoolse achterstand').

Percentage schoolse vertraging van leerlingen schoolgaand in het Brussels Nederlandstalig lager onderwijs en gedomicilieerd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: **40,65%** (1 of meerdere jaren achterstand. Let op: een leerling die in de kleuterklas een jaar overzit, blijft volgens zijn/haar hele schoolcarrière in de statistieken als 'leerling met schoolse achterstand').

2009-2010. Percentage van 15-jarigen uit het Brussels hoofdstedelijk gewest en ingeschreven in het Vlaams onderwijssysteem die minstens 2 jaar schoolachterstand hebben: **10,3%**

2.2 De werkingsprincipes

2.2.1. Op maat van de jongere

Het mag ondertussen duidelijk zijn dat het op maat werken een kernprincipe binnen het Netwerk Leerrecht Brussel is. Dat is één van de redenen waarom het zo belangrijk is over een zo groot mogelijke pool aan leer- en werkplaatsen te kunnen beschikken. Vindt echter een jongere zijn/haar gading niet in het gekende aanbod, dan gaan we op zoek naar nieuwe plaatsen, die wel voldoende aansluit bij zijn/haar vraag.

Maar niet alleen in de keuze van de leer-of werkplaats staat de jongere centraal, ook in de planning, de vormgeving en de evaluatie van de dagbesteding klinkt zijn/haar stem luider dan de andere. Tijdens het gesprek met de jongere, zijn context en de betrokken hulpverlener(s) toetst de leerrechtmedewerker het engagement van de jongere en tracht zicht te krijgen op zijn/haar competenties en interesses. Op basis hiervan gaan de leerrechtmedewerker en de jongere samen op zoek naar een laagdrempelige bijzondere werkplek (dichtbij, lage verwachtingen van 'werkgever', haalbare opdrachten,...).

Van bij de start van het project werd gekozen voor een 1 op 1 begeleiding. Dit wil zeggen: 1 begeleider en 1 jongere. Een 1-1 begeleiding geeft de grootste garanties dat er werkelijk maximaal op maat van deze unieke jongere wordt gewerkt.

2.2.2. Community based

Netwerk Leerrecht Brussel tracht een antwoord te bieden op de situatie van jongeren die anders mogelijks op straat zouden rondhangen en/of hun draai niet vinden in onze samenleving, waardoor ze er onvoldoende in slagen zich te integreren en een hoopvolle toekomst te hebben.

Het Netwerk Leerrecht denkt dat een belangrijk aspect in dit aanbod is dat het antwoord naar de jongere toe zich buiten de hulpverlening bevindt (community-based). Leerrecht wil er mee zorg voor dragen dat deze jongeren een project vinden degelijk ingebed in de samenleving om aldus (opnieuw) een uitdaging in die samenleving te kunnen aangaan.

Het grote engagement van de diverse leer- en werkplaatsen kan gezien worden als een signaal uit diezelfde samenleving, waarin deze jongeren (even) de draad kwijt zijn, dat deze samenleving echt

nog wel gelooft in hen, bereid is nog in hen te willen investeren en hen aldus kansen biedt zichzelf te (her)ontdekken.

Het opwekken van de belangstelling en interesse voor 'leren' bij de jongere, op gelijk welk vlak, is essentieel. Jongeren stimuleren om zich terug zinvol te kunnen engageren. Het aanbieden van oefenkansen, de kans om ervaringen op te doen, te ontdekken en verder te ontwikkelen. Dit leidt tot een beter zelfinzicht.

2.2.3. Participatief en responsabiliserend

Elk traject start met een ronde tafel. Dit is een belangrijk instrument om de stem van de jongere maximaal aan bod te kunnen laten komen. Bovendien vertrekt het project van de overtuiging dat een dergelijk dagbestedingsproject pas zinvol is als ook de jongere, om wie het draait, de zinvolheid daarvan inziet. Jongeren kunnen makkelijker verbinding maken met dit besef van zinvolheid indien ze effectief gehoord en betrokken worden. Maar uiteraard is enkel horen onvoldoende, er dient ook effectief rekening gehouden te worden met hun vragen en inbreng. Dit impliceert dat de leerrechtmedewerker samen met de jongere zo participatief mogelijk op zoek gaat naar een dagbesteding op maat en tot flexibel schakelen indien nodig.

Leerrecht kan eigenlijk beschouwd worden als de 'compagnon' die samen met het CLB de jeugdige wegwijs maakt in de doolhof van school -, opleidings- en arbeidsmogelijkheden.

Het responsabiliserend element in leerrecht komt ook terug in de wijze waarop het ganse traject wordt neergezet. Het gaat echt om de jongere op individuele basis zo goed mogelijk te ondersteunen en te motiveren bij het vinden van een nieuwe uitdaging. Maar hijzelf beslist over zijn engagement, wat hij zichzelf ziet opnemen, wat niet,... Kortom, het is de jongere zelf die de draad terug oppakt, weliswaar met steun.

Daarnaast wordt de gehele leefcontext van de jongere niet uit het oog verloren, integendeel. Het is noodzakelijk dat de context akkoord gaat met het opgezette traject en daar waar mogelijk ook verantwoordelijkheden opneemt. Beiden maken het mogelijk om divers en op maat van de jongere, het gezin en/of context te kunnen werken.

2.3. Echte dialoog via een ronde tafel, een kritische succesfactor

We stelden reeds dat de ronde tafel, als manier om maximaal participatief en responsabiliserend te kunnen werken, een belangrijk werkinstrument is in elk leerrechttraject. Enkel wanneer op een open en transparante manier iedereen die betrokken is, kan zeggen wat hem aanbelangt, bezighoudt, bezorgd maakt in de situatie van de jongere,... kan men pas onderzoeken wat mogelijk is om terug beweging te krijgen in de situatie. Tijdens de ronde tafel worden tevens bepaalde doelstellingen geformuleerd, waaraan gedurende het ganse traject zal worden gewerkt. Uiteraard kunnen deze in

de loop van de uitvoering ook ten allen tijden worden bijgestuurd. Leerrecht streeft er bijgevolg naar in elk traject een ronde tafel te laten doorgaan. Belangrijke aspecten hierbij zijn:

- Het is belangrijk om ‘rondetafelgesprekken’ te laten doorgaan op voor de jongere bekend terrein (laagdrempelig).
- Alle betrokken partijen zijn van belang in het gesprek (CLB, de jongere en zijn of haar context eventueel de directeur of klastitularis, de hulpverleners, , nog andere relevante personen en de Leerrechtmedewerker). Idealiter zitten al die mensen ook effectief lijfelijk rond de tafel.
- Met een ronde tafel ontstaat een forum waarop mekaars perspectieven, belevingen, begrenzingen en betekenisverleningen voor elkaar bespreekbaar en genuanceerd kunnen worden. Van belang hierbij is dat dit in een setting plaatsvindt waarbij elke deelnemer zintuiglijk waarneembaar is voor de andere.
- Tijdens deze gesprekken wordt duidelijk wat de nood van de jongere is en wat zijn of haar perspectief is. Ook de andere aanwezigen brengen hun perspectief hierop in. Het voelbaar en herkenbaar maken van ieders engagement vormt een wezenlijk onderdeel van deze participatieve methodiek, erop gericht om de kansen tot integratie van jongeren met moeilijkheden te verhogen.

2.4. De leerwerkplaatsen ... toegankelijk en bereikbaar

De Leerrechtmedewerker doet beroep op een breed gamma aan type leerplaatsen. We stelden reeds eerder dat Leerrecht maximaal op maat van de jongere wenst te werken en dus een leerplaats wenst te vinden die zoveel mogelijk aansluit bij de vraag en mogelijkheden van de jongere en die zich liefst ook nog bevindt zo dicht mogelijk in de omgeving van waar de jongere woont. Zowel openbare als privé-initiatieven komen in aanmerking.

De ervaring tot nu met deze diversiteit aan leerplaatsen is zeer positief. De contacten vonden steeds op een constructieve manier plaats, overgoten met een saus van wederzijds respect. Dit komt niet vanzelf. Enkele **belangrijke randvoorwaarden** kunnen worden getraceerd, van belang voor de Leerrechtbegeleider:

- Belangrijk is dat potentiële werkplaatsen gescreend worden op hun mogelijkheden, beperkingen, vereisten ivm inspanning, ruimte voor mislukken, ...
- Leerrecht moet een goed evenwicht vinden tussen voldoende informatie verschaffen over de doelgroep enerzijds zonder daarbij de privacy van de betrokken jongere en zijn situatie te schenden anderzijds. Een slappe koord ...

De Leerrechtmedewerker stelde vast, samen met de jongeren, dat leerplaatsen op het eerste zicht **toegankelijker** lijken dat ze in de werkelijkheid zijn. Met andere woorden, de zoektocht naar kwaliteitsvolle leerplaatsen en opleidingen, die voldoen aan bovenstaande voorwaarden, is geen

sinecure. Het leggen van contacten, bezoeken ter plaatse afleggen, doorvragen over de voorwaarden, edm, het vergt allemaal bijzonder veel tijd en engagement.

Anderzijds is het ook belangrijk dat de jongere mee een bezoek brengt aan de werkplaats. Opgemerkt werd dat een aantal 'vanzelfsprekende' verwachtingen, voor de jongere zelf helemaal niet zo evident is zoals bijvoorbeeld op tijd komen op een afspraak, het overlopen van het traject, het in orde zijn met de nodige documenten (bijvoorbeeld je identiteitskaart op zak hebben),... Met andere woorden, een geoliede verbinding vinden voor de juiste jongere op de juiste leerwerkplaats is een tweede kritische succesfactor in dit leerrechtverhaal. **De bereikbaarheid** van een werkplaats is ook een belangrijk aandachtspunt. We mogen niet vergeten dat deze jongeren soms reeds een hele tijd 'thuis' vertoeven of een passieve periode achter de rug hebben. Van hen verwachten dat ze van de ene dag op de andere elke ochtend op tijd op de leerplaats staan, en bovendien het openbaar vervoer hebben moeten nemen, is de lat wel erg hoog leggen. In een eerste fase de weg tussen thuis en leerplaats samen letterlijk afleggen, verhoogt de kans op een 'succesvol' Leerrechttraject.

2.5 De verschillende fasen in een Leerrechttraject

2.5.1. De aanmelding

De aanmelding bij Netwerk Leerrecht Brussel gebeurt via het CLB of de consultants JRB/CBJ. Elke jongere kan via deze ingangspoort beroep doen op het project Leerrecht. De CLB medewerker is cruciaal in dit proces gezien het zo goed als altijd over schooluitval gaat en zij de eindverantwoordelijkheid heeft in het onderwijsproces van de jongeren. Als een jongere niet is ingeschreven in een school, dan is het CLB van de laatste school van inschrijving bevoegd. Consultants van Comité Bijzondere Jeugdzorg en sociale dienst jeugdrechtbank kunnen ook aanmelden indien er niet meteen een betrokken CLB medewerker is, omdat de jongere al langere tijd geen school meer heeft gehad.

Niet elke aanmelding betekent een vraag naar een leerrechttraject als alternatief voor schooluitval. Zodra evenwel duidelijk is dat het effectief een vraag naar een leerrechttraject is, start het traject op. Een eerste stap hierbij is dat de CLB medewerker een aanmeldingsfiche doorstuurt naar de Leerrechtmedewerker. De leerrechtmedewerker nodigt samen met het CLB de verschillende partijen uit voor een rondetafel.

2.5.2. Ronde tafel

Als duidelijk is dat Leerrecht het goede antwoord is, organiseert de Leerrechtmedewerker een rondetafel met alle betrokken partijen. Aangezien idealiter dit zo snel mogelijk moet plaatsvinden, liefst binnen de 10 dagen, is deze opdracht voor de Leerrechtmedewerker verre van eenvoudig. Het vraagt veel organisatietalent en overredingskracht om de vele partijen zo snel rond één tafel te krijgen.

Netwerk Leerrecht Brussel kan beroep doen op een interculturele bemiddelaar om een ronde tafel bij te wonen.

2.5.3. Van de gesprekstafel naar een leerwerkplek

Met op zak de doelstellingen uit de ronde tafel gaan de Leerrechtmedewerker en de jongere samen op zoek naar een leerwerkplek. Aangezien het op maat werken hier een cruciaal werkingsprincipe is, gaat de Leerrechtmedewerker bij deze keuze niet over één nacht ijs. Er wordt zorgvuldig bekeken of een geschikte leerplaats in de pool aanwezig is, dan wel dat nieuwe contacten dienen te worden gezocht en gelegd. Uitgangspunt in deze zoektocht is datgene waarvoor de jongere zich nog kan en wil engageren.

Zodra een geschikte werkplek is gevonden, moet het ijzer verder worden gesmeed, en wordt zo snel mogelijk een gesprek gepland met de verschillende betrokkenen (jongere, werkplekbegeleider, Leerrechtmedewerker). Een dergelijk afstemmingsgesprek is cruciaal want zorgt voor de figuurlijke 'KLIK' tussen alle partijen. Het Leerrechttraject heeft nu haar startblokken verlaten.

De leerrechtmedewerker streeft hierbij voltijdse dagbesteding na, uiteraard rekening houdend met de mogelijkheden van de jongere en de beschikbaarheid van de leerwerkplaatsen. Bij de start wordt een engagementsverklaring met alle betrokkenen en de jongere zelf opgemaakt. De jongere kan steeds terug naar school als het kan. Deelnemers krijgen geen loon of vergoeding voor hun prestaties. Tijdens de schoolvakanties wordt er niet gewerkt.

2.5.4. Opvolging Leerrechttraject en tussentijdse rondetafels.

Een blijvende opdracht van de Leerrechtmedewerker is de vinger aan de pols te houden. Frequent vinden er gesprekken plaats tussen de jongere, de leerrechtmedewerker en de werkplaatsverantwoordelijke om het traject zorgvuldig op te volgen. Worden de werkingsprincipes nog gerespecteerd? Kunnen de doelstellingen, geformuleerd op de ronde tafel, worden gerealiseerd? Doen er zich bepaalde problemen voor, die om een antwoord vragen? Etc.

De Leerrechtmedewerker organiseert tevens, indien nodig, tussentijdse ronde tafels, met de jongere, de ouders, het CLB, de school en eventueel een belangrijke omgevingsfiguur (hulpverlener, jeugdwerker,...). Het hoofddoel is te bespreken of het traject daadwerkelijk de aanvankelijk geplande richting uitgaat. Dergelijke tussentijdse evaluaties zijn erg belangrijk. Het is tevens een plaats om het positieve gedrag van de jongere in de verf te zetten, om eventuele minder positieve gedragingen te bespreken en de consequenties hiervan op de werkplek te benoemen en te zoeken naar oplossingen, om nogmaals toe te lichten wat er van de jongere op de werkplek wordt verwacht, etc.

Aangezien één van de doelen van elk leertraject is om te trachten de jongere opnieuw aan het reguliere school- of arbeidscircuit aan te haken, wordt dit op de tussentijdse evaluaties ook telkens getoetst. Hoe ver staan we hierin? Wat is er eventueel nog nodig?

2.5.5. Einderondetafel

Is het traject op de leer- of werkplaats beëindigd, dan wordt een evaluatiegesprek gepland samen met de jongere, de context van de jongere, hulpverleners, CLB, de school en de leerrechtmedewerker. De eindbalans kan een herintrede in de school zijn, een aansluiting bij een vormings- of arbeidstraject of niet het verwachte resultaat opleveren. Sowieso wordt er tijdens dit evaluatiemoment veel ruimte gecreëerd voor de opmerkingen, bedenkingen, vragen, reflecties, ... van elke aanwezige.

2.5.6. Nazorg

De nazorg is beperkt tot een informatief telefonisch contact, nadat de jongere terug aan het regulier school of arbeidscircuit is aangesloten. Wanneer jongeren opnieuw beroep doen op Leerrecht omdat ze bijvoorbeeld opnieuw de verbinding met het reguliere onderwijs niet optimaal tot stand kan komen, wordt als een nieuwe aanmelding beschouwd en wordt het traject doorlopen zoals hierboven beschreven.

Bij jongeren die het leerrechttraject stop zetten (vb. hulpvraag jongere door te complexe POS situatie) trachten we deze jongeren toe te leiden naar meer gespecialiseerde hulp. Samen met de jongere een afspraak plannen bij GGZ, jongere begeleiden tot op een dienst, jongere doorverwijzen naar POT van Groep Intro of via het CLB andere mogelijkheden onderzoeken zijn hierbij mogelijke pistes.

2.6 De belangrijke rol van de Leerrechtmedewerker

De hoofdplicht van de Leerrechtmedewerker is faciliteren. De Leerrechtmedewerker werkt voortdurend samen met zeer verschillende betrokken partijen (meervoudige partijdigheid) en probeert alle neuzen in dezelfde richting te krijgen én te houden gedurende het ganse traject. Hij is dus geen hulpverlener, maar het is wel belangrijk dat de Leerrechtmedewerker een goede kennis heeft van het takenpakket van iedere betrokkene en dit ten volle kan respecteren. De Leerrechtmedewerker tracht vanuit zijn neutraliteit en onpartijdigheid de andere betrokkenen met elkaar te verbinden zodat de jongere met zijn vraag maximaal hierop het juiste antwoord krijgt. Of nog, de Leerrechtmedewerker verbindt de verschillende partijen op een dusdanige manier dat er een gedeelde hoop en inzet worden gecreëerd zodat de jongere (opnieuw) in beweging kan komen in functie van terugkeer naar zijn eigen school of naar één of ander arbeidstraject.

Dit impliceert tevens dat de Leerrechtmedewerker niet voor iedereen hetzelfde belang en dezelfde rol heeft. En deze specifieke rol brengt met zich mee dat de Leerrechtmedewerker idealiter over een breed pallet aan competenties beschikt.

- *Betekenis voor het traject in het algemeen*

De Leerrechtmedewerker heeft als opdracht het proces te begeleiden waarbij de deelnemers tot een gemeenschappelijk gedragen antwoord komen op de schooluitval van de jongere. Zowel de

rechtspositie van de jongere als het ouderlijk gezag van de ouders dienen hierbij gevalideerd en gerespecteerd te worden. De CLB medewerker, de feitelijke opvoedingsverantwoordelijken en de vertegenwoordigers van scholen nemen deel aan de rondetafel binnen de grenzen van hun professionele opdracht. De Leerrechtmedewerker heeft als taak om in het beslissingsproces de verschillende posities, grenzen en bevoegdheden van de deelnemers aan de rondetafel boven water te krijgen, te expliciteren en indien nodig, te duiden.

- *Betekenis voor de jongere:*

Een Leerrechtbegeleider is de persoon die samen met de jongere op stap gaat. Belangrijk hierbij is de hoe-vraag. De Leerrechtmedewerker doet dit vanuit een bepaalde attitude en met specifieke vaardigheden:

- *Participatief en pedagogisch kunnen handelen*

Werken op maat betekent dat de leerrechtbegeleider telkens opnieuw start met 'een blanco blad', dat gaandeweg steeds meer inkleuring krijgt en waarbij de jongere en zijn/haar omgeving de doos met stiften beheert. De kans op slagen van een Leerrechttraject stijgt naarmate de jongere van meet af aan als 'volwaardig' persoon wordt aanzien. De jongere staat in het middelpunt en hij is betrokken bij alles wat over hem wordt besproken.

- *Duidelijkheid kunnen geven*

De Leerrechtmedewerker zorgt ervoor dat heldere afspraken worden gemaakt en dat de verwachtingen van één ieder, bijvoorbeeld van de werkplaats en van de leerrechtmedewerker duidelijk worden geëxpliciteerd.

- *Open kunnen communiceren, onderhandelen, structureren*

Het helpt de jongere indien hij/zij goed weet waar hij/zij aan toe is, wat de Leerrechtbegeleider denkt en beoogt.

- *Beschikken over een 'unconditional positiv regard' tav de jongere*

Zonder te vervallen in naïviteit is het van groot belang om de jongere in zijn zoektocht telkens opnieuw te laten proberen, hem de ruimte te geven om te mogen proeven van verschillende leertrajecten zonder dat dit meteen als een 'mislukking' wordt gepercipieerd. Van een Leerrechtmedewerker wordt een onvoorwaardelijk geloof in de mogelijkheden en het potentieel van de jongeren verwacht. Uiteraard dienen soms ook grenzen te worden aangereikt en aangeduid, maar Leerrecht blijft de jongere benaderen als een evenwaardig iemand, die zoekende is tot zelfs (even) de draad helemaal kwijt.

- *Betekenis voor de leerwerkplaats*

De band met de werkplek is fundamenteel voor 'de klik'. De Leerrechtbegeleider dient zorg te dragen voor de ervaringen en omstandigheden die zich op zo'n leerplek voordoen. Als dit slaagt via de kracht van de positieve ingesteldheid en de mogelijkheid om situaties creatief uit te proberen, is de kans

groot dat de jongere opnieuw in beweging komt. De Leerrechtmedewerker maakt hierbij gebruik van de leidraad kwaliteitsvol werkplekieren: www.ond.vlaanderen.be:80/werkplekieren/leidraad/.

Dit alles impliceert ook het belang voor de Leerrechtmedewerker om zichzelf ook voortdurend bij te scholen en te ontwikkelen op al deze verwachte competenties. Ook hierin werd de nodige tijd geïnvesteerd. Zo zijn ondermeer diverse studiedagen en vormingsmomenten gevolgd.

2.7 De Leerrechtinstrumenten

Omwillen van de duidelijkheid, de opvolging en de communicatie in het traject, werden diverse werkinstrumenten opgesteld. De lezer kan contact opnemen met het project indien er interesse is voor deze documenten.

Het gaat om:

2. De aanmeldingsfiche
3. De engagementsovereenkomst
4. Code "o": voorlopig en definitief afwezigheidsattest voor de scholen
5. Registratieformulier
6. Verzekeringsformulier
7. Een individueel dossier per jongere met:
 - ✓ Overzicht van alle telefonische en face-to-face contacten,
 - ✓ Mails met korte inhoudelijke weergave en afspraken
 - ✓ Korte verslaggeving van de rondetafelgesprekken (minstens de start rondetafel, tussentijdse rondetafel en eindrondetafel)
 - ✓ Evaluatie van de trajecten op de leerplaatsen

3. Positionering van het project Leerrecht op het terrein.

3.1 Communicatieplan ifv bekendmaking

3.1.1. Instrumenten

Het mag ondertussen voor de lezer helder zijn dat bekendmaking van dit project in de regio ook een belangrijke succesfactor is. Ook hierin werd het voorbije jaar stevig geïnvesteerd. We denken hierbij ondermeer aan bekendmaking van het project via een mooi logo, een folder, een

powerpointvoorstelling, ... met de nodige aandacht ook hier van dit 'op maat' van de jongere te maken. Bij aanvang van het project – oktober 2010 – werd door een jeugdwerker een ontwerplogo op maat van de jongere gemaakt. Tevens werd een eenvoudige folder en de nodige documenten voor diverse gebruikers opgesteld.

3.1.2. Acties

Netwerk Leerrecht Brussel — werd op diverse plaatsen bekendgemaakt en toegelicht. Denk hierbij onder meer aan: de verschillende Brusselse CLB's, allerlei plenaire platforms van sectoren, bij bevoorrechte partners zoals consultants, bij vele voorzieningen en diensten in de regio Brussel en Halle-Vilvoorde.

Een bijzondere actie hierbij was het infomoment Leerrecht Brussel op 27 oktober 2011. Het infomoment ging door op een leerplek van leerrecht, vzw Cosmos. Het werd een boeiende voormiddag met casusbesprekingen, een rondetafel met getuigenissen en bespreking van de cijfers.

Ook communicatiekanalen van andere partners werden gebruikt zoals nieuwsbrieven,... Ook bij contacten in functie van samenwerking werd leerrecht systematisch toegelicht.

3.2 Externe samenwerking en netwerking

Onbekend is onbemind

Externe contacten zijn broodnodig om organisaties met gelijkaardig opzet te leren kennen, om het aanbod op mekaar af te stemmen en samenwerking tussen de verschillende partners die op het terrein werkzaam zijn te stimuleren.

Je kan maar de beoogde jongeren bereiken als iedereen mee kan toeleiden, je kan niet alleen antwoorden formuleren op deze problematiek, niet iedereen is geholpen met een individueel leertraject, enzovoort...

De Leerrechtmedewerker heeft het voorbije werkjaar heel wat bezoeken afgelegd en contacten gehad van allerlei aard:

1. diensten binnen de Bijzondere Jeugdzorg op een plenair overleg
2. andere dagbestedingprojecten binnen de bijzondere jeugdzorg
3. projecten binnen het onderwijs
4. diensten in de socio-culturele sector
5. mogelijke toekomstige werkplekken

Bedoeling van deze bezoeken was enerzijds het voorstellen van het Netwerk Leerrecht Brussel en anderzijds deze organisaties beter leren kennen. Er zijn verschillende diensten (onderwijs, werk, opleiding, vrijwilligerswerk) maar het is niet altijd duidelijk wat elke dienst concreet doet. Leerrecht hoopt met een betere kennis van dit aanbod de kans op verbinding tussen de vraag van de jongere en het maatschappelijk aanbod te kunnen verhogen.

Daarnaast laten deze bezoeken toe om aan kruisbestuiving te kunnen doen over de bestaande initiatieven en projecten. Samen weet je en kan je meer.

Het lijkt ons een permanente opdracht van het Netwerk Leerrecht Brussel om aan deze samenwerking verder te bouwen.

3.3 Met bijzondere aandacht voor andere dagbestedingprojecten

Tijdens het voorbije werkjaar, en ook de twee jaren daarvoor d.m.v. het project Klik, werden permanent contacten gelegd met bestaande projecten van de VGC, projecten van onderwijs en welzijn in Brussel, de provincie Vlaams-Brabant en Vlaanderen. De Leerrechtmedewerker bezocht de verschillende projecten en besprak de missie en visie, de verschillende methodieken, de juridische aspecten. De aanpak en middelen van elk project werden geëxploreerd en ervaringen werden uitgewisseld door middel van gesprekken, rapportage en observatie. Telkens werden de mogelijkheden aan het eigen Leerrechtproject getoetst.

Deze gesprekken zijn bovendien interessant om de mogelijke knelpunten en valkuilen in het eigen project te (kunnen) ontdekken. Maar vooral werden de opportuniteiten tot mogelijke samenwerking onderzocht en besproken.

De bezochte en bevraagde projecten zijn onder andere:

6. Sporen vzw in Hoeilaart (Reisburo-project alternatieve dagactiviteit voor jongeren)
7. TOOL en crisisontheming Oikoten in Tildonk
8. Alba vzw (project Gambas en Actief!) in Brussel
9. Wereld van Indra: Time out project in Opwijk van Inge Colen,
10. Time out Brussel
11. Groep Intro Brussel
12. Jes Brussel
13. Lasso project Brussel
14. d'Broej Brussel
15. Integrale jeugdhulp Brussel
16. VGC sport
17. Buurtsport Brussel

3.4 Samenwerking van het Netwerk met Brusselse en Vlaams-Brabantse organisaties

Het Netwerk Leerrecht Brussel heeft het voorbije werkingsjaar contacten gelegd met vele Brusselse organisaties waarmee samenwerkingsverbanden werden aangegaan om maximaal op maat van de jongere te kunnen werken. Deze organisaties situeerden zich zowel binnen Onderwijs (bijv. Steunpunt schoolvragen, Huis van het Nederlands, diverse scholen en CLB's, etc.) als binnen Cultuur en Jeugdwerk (bijv. Lasso, Jes, etc.) als arbeid (bijv. Groep Intro). Voor het volledige overzicht verwijzen we naar de bijlage.

4. De resultaten

We bespreken de resultaten van het voorbije werkjaar van het Netwerk Leerrecht Brussel aan de hand van de vier grote doelstellingen.

4.1 Doelstelling 1: De verschillende initiatieven, die het 'recht op leren' van leerplichtige jongeren invullen buiten het reguliere onderwijs, op elkaar afstemmen

Zoals hierboven reeds uitvoerig toegelicht besteedde de Leerrechtmedewerker het voorbije werkjaar zeer veel tijd aan het opzoeken en ontmoeten van (nieuwe potentiële) initiatieven. Leerrecht werkt nu eenmaal pas echt optimaal bij gratie van een diversiteit aan pedagogisch aanbod en klimaat. Doordat de toegang tot de plaatsen niet meer afhangt van de sector waarbinnen een initiatief genomen werd, kan er van bij de vraagstelling op een gediversifieerde manier ingespeeld worden op de uiteenlopende achtergronden van de jongeren die leiden tot schooluitval.

Op 19 mei 2011 is er op vraag van de VGC, diensten welzijn en onderwijs in aanwezigheid van integrale jeugdhulp een vergadering door gegaan met als doel een kennismaking met en tussen de verschillende initiatieven actief op vlak van Leerrecht en dagbesteding. Groep Intro, Projectencentrum Don Bosco en Klik van Tonuso stelden zich voor en kwamen tot de conclusie dat de verschillende partners elkaar voldoende kennen. Er kan werkelijk gesproken worden van een constructieve positieve samenwerking waarbij iedere organisatie zeer flexibel (samen)werkt.

De bedoeling is zeer zeker om in de toekomst op regelmatige basis overleg te blijven plannen. Tevens is er de wens om andere partners zoals Tracé (doelgroep 18+), JES gespecialiseerde partner voor -15 jarigen te betrekken.

In het verlengde van deze doelstelling kunnen we nog toevoegen dat Leerrecht ook de afstemming tussen andere diensten die niet meteen zelf een 'recht op leren' invullen, maar wel ook werken met deze doelgroep, heeft kunnen verbeteren. We denken hierbij bijvoorbeeld aan de straathoekwerker, die samen met de CLB-medewerker nog verder op zoek ging naar andere antwoorden voor de jongere dan leerrecht als gevolg van zijn deelname aan een ronde tafel.

4.2 Doelstelling 2: 'Deze initiatieven toegankelijk maken voor elke leerling voor wie de verbinding met de reguliere onderwijswereld ernstig verstoord is'

Het netwerk Leerrecht Brussel richt zelf geen nieuwe dagbestedingsplaatsen in. Het doet een beroep op bestaande leerwerkplaatsen in de samenleving en zoekt steeds een leerwerkplaats op maat van

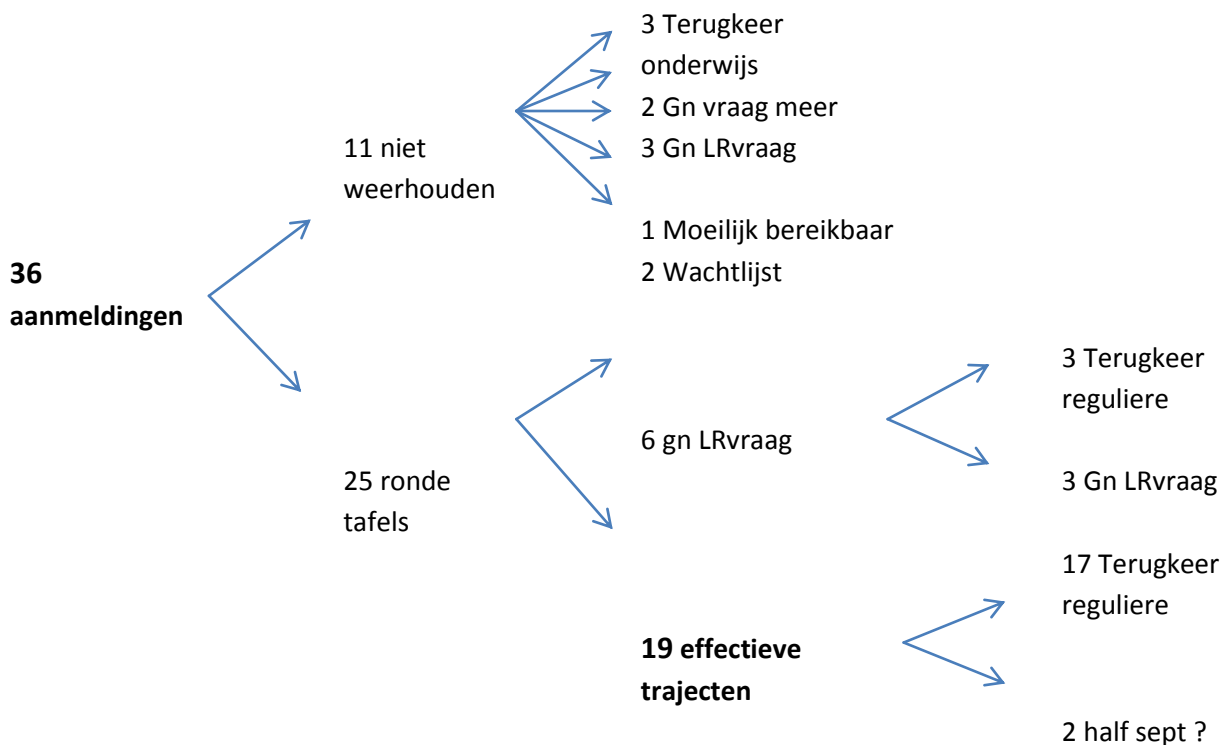
elke jongere waarop een beroep kan worden gedaan. Een belangrijke eigenschap van het netwerk is dat het dus uitbreidbaar is zowel qua aantal jongeren dat erin opgevangen wordt als qua initiatieven die aansluiten bij het netwerk.

Als gevolg van de intensieve zoektocht naar een plek op maat, een degelijke screening van deze leerwerkplaats, een uitgebreid toelichten van de doelstellingen van het project, de rondetafelgesprekken, edm heeft Leerrecht intensief gewerkt aan het verhogen van deze toegankelijkheid.

4.3 Doelstelling 3: 'Een antwoord formuleren op elke vraag van een jongere'

4.3.1. Aantal aanmeldingen / effectieve trajecten

Enkele cijfers m.b.t. aanmeldingen bij Netwerk Leerrecht Brussel voor de periode januari - juni 2011:

Van de 36 aanmeldingen in de periode januari – juni 2011 werden 11 dossiers niet weerhouden. Redenen hiervoor waren: terugkeer naar het reguliere onderwijs(3), geen vraag meer (2), geen leerrechtvraag (3), moeilijke bereikbaarheid (1), wachtlijst(2).

In de 25 overgebleven dossiers werd een ronde tafel georganiseerd. Bij zes jongeren resulteerde dit niet in een verder leerrechttraject omwille van een terugkeer naar het reguliere (3) of geen leerrechtvraag meer (3). Dit laatste had onder meer te maken met een jongere die zich in een POS-situatie bevond en een jongere die een POT ging volgen (Persoonlijk OntwikkelingsTraject).

Uiteindelijk volgden **19 jongeren een effectief leerrechttraject**.

Zeventien jongeren van deze 19 trajecten (89%) keerden terug naar het reguliere. Veertien van hen zijn begin september opnieuw in een school ingeschreven. De overige drie zijn niet meer leerplichtig en zijn werkzoekend. De overige twee jongeren (11%) hadden na het traject tot half september (nog) geen stappen richting school gezet.

We kijken nog even naar enkele details binnen de (grote) groep van 36 aanmeldingen.

Tabel 1: wanneer werd aangemeld tussen januari en juni 2011:

Aanmeldingen		
maand	Aantal	%
Jan. 2011	1	3%
Feb. 2011	5	14%
Maart 2011	8	22%
April 2011	4	11%
Mei 2011	14	39%
Juni 2011	4	11%
Totaal	36	100

Naargelang het schooljaar vordert, lijkt het aantal aanmeldingen toe te nemen. De piek situeert zich in mei met bijna 40% van de aanmeldingen/

Tabel 2: wie meldde aan?

Aanmelder		
Dienst/centrum	aantal	%
CLB	32	89%
Sociale Dienst JRB	3	8%
CBJ	1	3%
Totaal	36	100%

Het CLB zorgde voor bijna 90 % van de aanmeldingen. Een minderheid kwam van de sociale dienst JRB en het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg. Nog belangrijk te vermelden is dat consulenten regelmatig een aanmelding doorgaven aan het CLB, waarna vervolgens het CLB dit meldt aan het Netwerk Leerrecht Brussel.

Tabel 3: reden van aanmelding

Reden van aanmelding		
Reden	aantal	%
Probleemgedrag op school	12	33%
Spijbelen	10	28%
Schoolmoe	6	16.5%
Geen school / geschorst	6	16.5%
Conflict op school	1	3%
Leermoeilijkheden	1	3%
Totaal	36	100%

Er moet opgemerkt worden dat er bij sommige jongeren meerdere combinaties waren van redenen tot aanmelding. We hebben ons bij analyse van die jongeren dan beperkt tot de voornaamste reden van aanmelding.

Vier redenen springen eruit. Een derde heeft betrekking op probleemgedrag op school. De overige twee derde bestaat uit spijbelen, schoolmoe en geen school of geschorst. Conflicten op school en leermoeilijkheden komen zelden voor als reden van aanmelding bij het Netwerk.

Tabel 4: geslacht

Geslacht		
Geslacht	aantal	%
Man	26	72%
Vrouw	10	28%
Totaal	36	100%

De cijfers spreken voor zich : Leerrecht Brussel werkte in de periode januari-juni 2011 opmerkelijk meer met jongens dan meisjes.

Tabel 5: domicilie van de aangemelde jongeren

Domicilie		
Regio	aantal	%
Brussel +19 randgemeentes	30	83%
Halle-Vilvoorde	6	17%
Totaal	36	100%

Vier op vijf aangemelde jongeren zijn gedomicilieerd in Brussel.

De domiciliëring of de regio is voor de jongeren zelf irrelevant. Zo kunnen in Halle-Vilvoorde gedomicilieerde jongeren residentieel verblijven in Brussel bij bijv. een dienst Bijzondere Jeugdzorg ('Het Boy-Kot', 'De Plan-Aid', 'Atomix'), of kunnen mobiele diensten vragen stellen aan Leerrecht voor jongeren die in hun werkgebied wonen en dus in Brussel-Halle-Vilvoorde verblijven, maar ze hoeven daar hun domicilie niet te hebben.

Samen met de collega's van Reisburo, Netwerk Leerrecht Leuven en Leerrecht Asse-Halle-Vilvoorde bekijken we steeds welke organisatie het best in aanmerking komt om de jongere te begeleiden. Hieruit blijkt nogmaals de optimale samenwerking tussen de verschillende Brusselse en Vlaams-Brabantse projecten.

Tabel 6: leeftijd van de jongeren

Leeftijd		
Leeftijd	aantal	%
18 jaar	1	3%
17 jaar	12	33%
16 jaar	8	22%
15 jaar	8	22%
14 jaar	5	14%
13 jaar	1	3%
12 jaar	1	3%
Totaal	36	100%

Uit onze analyse blijkt dat $\frac{3}{4}^e$ van de aangemelde jongeren tussen 15 en 17 jaar oud is. De 17-jarigen vormen $\frac{1}{3}^e$ van de aanmeldingen.

Tabel 7: onderwijsrichting van de aangemelde jongeren

Onderwijsrichting		
Onderwijsvorm	Aantal	%
BSO	17	47%
TSO	6	16%
BUSO	3	8%
DEELTIJDS ONDERWIJS	3	8%
ASO	2	6%
LEERTIJD/SYNTRA	2	6%
ANDERE	2	6%
ONBEKEND	1	3%
Totaal	36	100%

De Leerrecht-jongeren volgden in 2011 vooral les in het Beroeps Secundair Onderwijs en in iets mindere mate in het Technisch Secundair Onderwijs. 80 % van onze jongeren waren ingeschreven in het voltijds dagonderwijs.

Tabel 8: welke verwijzer eventueel betrokken?

Verwijzer		
Plaatsende instantie	Aantal	%
Jeugdrechtbank	10	28%
Comité Bijzondere Jeugdzorg	7	19%
Geen verwijzer	19	53%
Totaal	36	100%

We stellen vast dat bijna de helft (47 %) van de door Leerrecht begeleide jongeren een maatregel hebben van de Jeugdrechtbank of het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg.

Uiteraard konden dit vele werk enkel maar verzet worden dankzij de medewerking van het Klik-project van Tonuso vzw. De langere ervaring in Leuven zegt dat een ½ FTE max 12à15 trajecten **tegelijk** kan opvolgen. De duur van deze trajecten bepaalt vervolgens welk aantal men ongeveer op een gans (school)jaar kan realiseren.

4.3.2. Lengte van de leerrechttrajecten

De visie van het project is dat de termijn van een traject zo kort als mogelijk is maar zo lang duurt als nodig. Het realiseren van de doelstellingen is uiteindelijk de voornaamste finaliteit, en bij de ene jongere vraagt dit nu eenmaal meer tijd dan bij de andere. Dit is inherent aan 'op maat' werken. Deze indicator vinden we met andere woorden niet zo belangrijk. Maar... het geeft wel informatie over welke elementen eventueel belemmerend kunnen zijn om vlotte trajecten te kunnen lopen. Daarvan kunnen we leren. Welke elementen kwamen zoal aan de oppervlakte drijven:

18. Een juiste werkplaats 'op maat' vinden, vraagt veel tijd en maakt dat het traject soms later start. Leerrecht kiest er bewust voor om niet 'zomaar' te zoeken naar vrijwilligerswerk als dagbesteding. Onze ervaringen in de Bijzondere Jeugdzorg met deze jongeren en de verwezenlijkingen van Klik hebben ons de kans gegeven om op zoek te gaan naar 'werkplaatsen op maat'. Degelijk gescreende werkplaatsen met mensen die het "hart" op de goede plaats hebben voor deze jongeren, geloven in de leerrechttrajecten en elke keer opnieuw kansen willen bieden aan deze jongeren die omwille van verschillende redenen (tijdelijk) uitvallen in onze maatschappij.
19. De langdurige leerrechttrajecten doen zich o.a. voor bij jongeren die naar het reguliere arbeidscircuit worden toegeleid. Zij hebben een langdurige ondersteuning van de dagbesteding nodig. Zo ging het soms om jongeren die de Nederlandse taal niet meester waren en waar dus extra tijd nodig was voor het vinden van de nodige ondersteunende diensten.
20. Als gevolg van de speurtocht van de Leerrechtmedewerker gingen voor deze specifieke doelgroep vele deuren van initiatieven open, maar dit kon niet zonder een grote investering: motiveren, uitleggen, mogelijkheden samen onderzoeken,en dus tijd.

4.3.3. Resultaat na een traject

Een leerrechtbegeleiding is geslaagd wanneer de jongere (opnieuw) aansluiting vindt bij de school of bij werk.

Waar dit resultaat niet werd gehaald, zijn er verschillende oorzaken te vermelden die te maken hebben met de situatie van de jongeren. Dit kan bijvoorbeeld te maken hebben met de keuze voor time-out ipv leerrecht en/of met bepaalde specifieke veranderingen in de situatie van jongeren.

Het resultaat is in de eerste plaats het resultaat van een **samenwerking tussen alle betrokkenen**.

Zo zijn CLB-partners cruciaal als het gaat om afhaken op school. In verschillende situaties is samengewerkt met het CLB dat in stond voor de verdere schooloriëntatie van de betrokken jongere.

Soms is er geen CLB in 't vizier, dan gaat Leerrecht op zoek naar een CLB-medewerker die mee rond de tafel wil komen zitten.

We realiseren ons ook dat, omdat de scholen de inschrijvingen telkens eind februari beëindigen, het voor een CLB medewerker niet altijd evident geweest is om alternatieven te vinden op maat van de jongeren. Toch wil Leerrecht de verschillen tussen een time out- aanbod en een leerrecht vraag blijven benadrukken.

Voor het aansluiten bij het arbeidscircuit of het vinden van werk werd beroep gedaan op diensten zoals Actiris, JES, Actief zoeken naar werk van Groep intro en interim-bureaus.

Soms is het ook niet gelukt om een leerwerkplaats te vinden voldoende op maat van de jongere. Dit betekent evenwel niet dat deze poging tot leerrechtstraject zinloos is geweest, integendeel. De jongere heeft de kans gekregen te kunnen uitspreken wat hij/zij wenst, wat er in de huidige omstandigheden kan, welke interesses hij/zij heeft, waar zijn/haar vaardigheden liggen of ontbreken,.... De jongere krijgt informatie over zichzelf waar hij zelf kan bepalen welke beslissingen hij kan nemen voor zijn eigen toekomst. En soms gebeurt het dat jongeren in een latere fase wel klaar zijn om stappen te nemen in hun verdere toekomst in onderwijs of tewerkstelling.

4.4 Doelstelling 4: Het Netwerk Leerrecht Brussel steeds verder uit te breiden met Brusselse initiatieven die het 'recht op leren' buiten het reguliere onderwijs invullen.

Het feit dat het Klik-project van de VGC al een tweetal jaar functioneerde vooraleer het Netwerk Leerrecht Brussel werd opgericht, maakte dat de Leerrechtmedewerker van bij aanvang een goed zicht had op de mogelijkheden binnen Brussel aan initiatieven die het 'recht op leren' invullen.

Als gevolg van de vele ronde tafels die doorgingen, en de diversiteit aan partners aanwezig op deze ronde tafels, kon het Netwerk zich alsmaar meer uitbreiden. Deze partners leerden op die manier leerrecht kennen en droegen dit vervolgens ook weer uit binnen hun eigen werkingscontext. Aldus deint leerrecht steeds verder uit in de concrete werkingen van zeer diverse sectoren en organisaties, zoals bijv. binnen (kans)armoede en jongerencentra.

5. De belangrijkste conclusies van het afgelopen werkjaar kritisch bekeken

Even een vogelperspectief innemen en terugblikken op het eerste werkingsjaar Netwerk Leerrecht Brussel brengt ons tot de volgende inzichten.

5.1. Afstemming tussen Brusselse noden en haar aanbod

Leerrecht heeft een vrij goed zicht gekregen op wat mogelijke noden zijn van jongeren die uit het reguliere onderwijs / arbeid uitvallen. Diverse redenen kunnen hiertoe leiden.

Aanmelden bij een meldpunt is een droom van Leerrechtbegeleiders en andere betrokkenen. Zo zou er een netwerk ontstaan met een divers aanbod met een waaier van mogelijkheden op maat van elke jongere. Dan kan op een gediversifieerde manier ingespeeld worden op de noden van de jongeren. Het netwerk is nog te beperkt aan mogelijkheden.

Naast Don Bosco time out projecten, Groep Intro POT, Reisburo van vzw Sporen (Druivenstreek) en KLIK zijn er geen andere Nederlandstalige erkende dagbestedingsprojecten in de regio Brussel. Een netwerk met diversiteit aan pedagogisch klimaat en aanbod is belangrijk gezien de doelgroep bestaat uit jongeren met uiteenlopende achtergrond en problematieken.

Zo is er duidelijk nog nood aan een project voor dagopvang voor jongeren voor sommige jongeren die gedurende het hele schooljaar moeten opgevangen worden bij gebrek aan school. De Roulot van Sporen of de Wereld van Indra te Opwijk is een mogelijke dagbestedingsplaats waar jongeren in de toekomst naar doorverwezen kunnen worden. Bovendien stelt Leerrecht vast dat het ook moeilijk is om een grondig zicht te krijgen op alle behoeften en deze op een heldere manier in kaart te brengen én hierop vervolgens een afdoend antwoord te vinden. Onderzoek naar bijvoorbeeld schooluitval en spijbelen zou ook Leerrecht zeker ten goede komen.

5.2 De complexiteit van de doelgroep

Leerrecht krijgt de indruk dat er van haar vooral ‘succesverhalen’ worden verwacht. Is een leerrechtstraject enkel ‘geslaagd’ indien de jongere nadien (opnieuw) aan school of arbeid aanhaakt? Voor Leerrecht gaat het in de eerste plaats om een antwoord te vinden dat aansluit bij deze unieke jongere met zijn/haar unieke achtergrond. Leerrecht wil niet werken met ja of neen-scores, wil wel maximaal participatief met de jongere samen op weg gaan. Hem/haar ruimte geven om zichzelf rond deze vraag te ontdekken en te verkennen, en samen er aan te werken dat de jongere zelf zijn/haar traject oppakt en bewandelt en hierin keuzes maakt, daar gaat het in de eerste plaats om. Waar dit alles eindigt is vaak onvoorspelbaar, maar dat het *en cours de route* voor de jongere reeds zinvol is, staat buiten kijf.

De lezer mag hierbij de complexiteit van sommige dossiers niet vergeten. Wanneer verschillende hulpverleners met de handen in het haar zitten omtrent een dossier mag er niet van Leerrecht verwacht worden om sowieso de jongere terug op het ‘verwachte goede spoor’ te zetten. Leerrecht probeert zeker wel terug beweging te brengen in vastgelopen situaties, maar soms is er echt wel heel veel masseerwerk nodig, alvorens stappen worden gezet. Hoe klein ook het stapje, er is beweging, en daar gaat het in Leerrecht om. Elke inspanning van de jongere wordt dan ook uitvoerig in het licht gezet.

Leerrecht is er zich van bewust dat dit naar maatschappelijke normen niet altijd even vanzelfsprekend is om de inzet van een jongere te bevestigen op bv. een rondetafelgesprek. Leerrecht kan een van de partners zijn waardoor de jongere, niet tijdens het traject zelf maar misschien enkele maanden later, de “klik” maakt. Sowieso krijgt elke jongere informatie mee over het reguliere onderwijs of arbeidscircuit zodat de jongere daarna zelf nog op zoek kan gaan naar ondersteuning.

5.3 De onvoorspelbare werklast voor de Leerrechtmedewerker

Het Netwerk Leerrecht Brussel merkt op dat er **veel behoefte** is aan dagbesteding voor jongeren die afhaken op school of er niet geraken. Die behoefte overstijgt Leerrecht.

De aanmeldingen en **de werkdruk** zijn ook recht evenredig met de verhoogde schooluitval van de betrokken jongeren. Leerrechtbegeleiders hebben een werklast die samenloopt met de schoolperiodes. In die piekperiodes is de grens van het haalbare ifv kwaliteit een pijnpunt, gezien er op andere ogenblikken veel minder instroom is (bv. uiteraard in vakantieperiodes). Het is belangrijk om het numeriek volzet zijn van het leerrechtproject te bewaken om een kwaliteitsvolle leerrechtbegeleidingen te waarborgen. De collega 's van Leerrecht Leuven hebben ons het signaal gegeven dat 15 lopende trajecten een maximum is voor een halftijdse medewerker. De Leerrechtmedewerker ervaart in de praktijk dat dit niet zo evident is. Op maat werken wil ook zeggen verschillende parcours afleggen met de jongeren waardoor men misschien beter 12 lopende trajecten heeft om de kwaliteit van het project te bewaken.

5.4 De verdere scherpstelling van het concept

5.4.1. Leerrecht is geen Time-out

Leerrecht is het aanbieden aan elke jongere van het recht op leren. Dit is verschillend van time-out. Time –out staat open voor leerlingen bij wie het op school vastloopt, krijgen gedurende een periode van 5 weken (lange time-out) of 3 dagen(korte time-out) een aangepast programma en individuele begeleiding, in nauwe samenspraak met de school en het CLB. De bedoeling is steeds een positieve herinschakeling in de school.

Voor het Netwerk Leerrecht Brussel is het van belang om niet in concurrentie te gaan met de time-out projecten en wel een goede samenwerking op poten te zetten.

Leerrecht is ook geen vrijetijdsproject, jongeren kunnen in hun zoektocht naar een bijzondere werkplek bij een vrijetijdsaanbod terecht komen maar Leerrecht heeft niet de bedoeling om de vrije tijd van de jongere in te vullen.

5.4.2. Leerrecht is geen hulpverlening

Ook wanneer de jongere reeds vanuit de hulpverlening begeleid wordt, kan Leerrecht aangesproken worden om een leerrecht traject van de jongere mee op het spoor te zetten en op te volgen. Wanneer er geen hulpverlenende dienst aanwezig is, is de focus van dagbesteding soms moeilijk te houden gezien er soms een grote behoefte aan hulp voor de jongere aanwezig is. Het aandeel van de jongeren met psychische problemen binnen de doelgroep is immers groot. Zo merkt Leerrecht bijvoorbeeld op dat een doorverwijzing naar Time-out projecten in welzijn, psychiatrische opname of stop zetten van de begeleiding in het centrum... belangrijke effecten heeft op het leerrechttraject.

Hierboven formuleerden we reeds dat de Leerrechtbegeleider geen hulpverlener is, sterker nog, zijn/haar neutraliteit cruciaal is om de violen van alle betrokkenen goed te kunnen afstemmen.

Leerrecht ervaart ook dat sommige jongeren moeilijk in beweging te krijgen zijn. Betrokken hulpverleners of CLB-medewerkers repliceren hierop wel eens dat ze de 'niet-sanctionerende' houding van Leerrecht (te) vrijblijvend vinden. De Leerrechtmedewerker kan dit begrijpen, maar anderzijds is zijn/haar aanpak verschillend. De vrijwilligheid van de jongere wordt hoog in het vaandel gedragen. Het is hij/zij die in beweging moet komen.

Tot slot wenst Leerrecht nog te benadrukken dat een leerrechtraject inschakelen voor hardnekkige spijbelaars niet altijd een wondermiddel is, integendeel. Hiervoor is vaak ook andere hulpverlening nodig. Zodra die geïnstalleerd is, kan Leerrecht mogelijks helpen om het proces mee te ondersteunen.

5.4.3. Leerrecht is geen arbeid

Het 'vrijwillig onbezoldigd' werken is voor sommige jongeren onaanvaardbaar. De Leerrechtmedewerker tracht de jongere duidelijk te maken wat de meerwaarde van deze vrijwilligerservaring kan zijn. De mogelijkheid om dit op hun cv te zetten maakt het voor sommige jongeren wel aanvaardbaar. Een dagbestedingsproject past in een recht op 'leren' om terug aan te sluiten...en is zeker geen bezoldigde activiteit.

Tijdens 't voorbije werkjaar kwamen ook de juridische aspecten ivm leerwerkplaatsen voor -15 jarigen op tafel. Alle betrokken netwerken (Leuven, Brussel en Vlaams -Brabant) onderzoeken op dit ogenblik wat hierin al dan niet mogelijks is en welke andere stappen eventueel moeten worden gezet.

5.4.4. Leerrecht is een aanvullend traject, gebaseerd op een 'experimentele' houding

We maakten reeds duidelijk hoe complex de aanmeldingen kunnen zijn. Ze verwijzen naar een diversiteit aan situaties met (probleem)elementen op verschillende niveaus: de gezinscontext van de jongere, de persoonlijkheid van de jongere, de *peergroup*, gebrek aan zingeving in de schoolse context,...

En daarnaast staat ook de onmacht : wat nu doen? Het niet kunnen beheersen van de situatie, de ondoordringbaarheid van de problematiek, de slechte ervaringen van "mislukte" trajecten en frustratie, zowel bij school, CLB, jongeren en hun ouders en hulpverleners. Hoe werk je daar dan aan?

Er wordt vaak een grote creativiteit van de Leerrechtmedewerker verwacht. Meer dan eens moeten zaken worden uitgetoetst die niet tot het dagdagelijkse handelen horen... want die werken blijkbaar niet meer of niet voldoende. Dat geeft de betrokken jongere alvast toch vaak terug. Wat werkt er dan wel?

We geloven in vertrouwen geven. Vertrouwen heeft te maken met 'risico durven lopen'. Je kunt niet voorspellen wat er zal gebeuren. Je start een traject maar weet niet waar je zal landen...Het is samen op stap met de jongeren gaan.

We geloven in 'de vanzelfsprekendheid durven onderbreken'. Het uitnodigen van jongeren om hun grenzen van hun vertrouwde manier van kijken en vormgeven te verleggen. Het zoeken naar nieuwe mogelijkheden, het experimenteren, uitproberen, durven benoemen van dromen en toekomstperspectieven.

We geloven in zoekende houdingen, 'niet weten'. Door samen te kijken op een rondetafel naar mogelijke leertrajecten voor de jongere gaat hij zijn eigen mogelijkheden onderzoeken en samen met de Leerrechtmedewerker taal proberen te geven. Dit zorgt in het proces meestal voor verrassingen, nieuwe wendingen omdat men uit het klassieke denken stapt, men vult niet in ipv de jongere, men laat de jongere experimenteren.

Het samen opnieuw vorm geven aan een situatie door het loslaten van de vertrouwde patronen helpt om het leerproces voor de jongere op gang te brengen. Het is een dialogisch proces, een proces 'in the making'. Wat we willen bereiken, vindt men onderweg, in de dialoog, in de zoektocht naar een werkplaats, in het contact met leerwerkplekken en vooral in het contact met de anderen. De jongeren stellen zich bloot, met hun poging om iets te presenteren aan de buitenwereld, het geven van een antwoord op een vraag. De jongeren worden niet geproblematiseerd maar erkend in hun mogelijkheden. Leerrecht is daarom ook 'democratisch': zowel de Leerrechtmedewerker, de jongere als context- en betekenisvolle figuren zijn onwetend. Iedereen zoekt samen, afwachting wat de uitkomst zal zijn.

5.4.5. De erkenning van het alternatieve traject door de context

Een van de werkzame elementen is het feit dat de jongere niet meer in conflict is, dat er geen strijd meer moet gevoerd worden om naar school te gaan, dat er rust komt, dat er tijd komt om te zoeken naar wat nog kan. Het is opmerkelijk in hoeveel eindrondetafels dit telkens bij de evaluatie wordt benoemd. De begeleidende jongeren kwamen steeds in 'beweging'. Dit uitte zich niet steeds in een terugkeer naar het reguliere onderwijs. Vaak kwamen andere dieper liggende problemen aan de orde die eerst moesten aangepakt worden. We zien daarnaast dat een aantal jongeren sinds hun deelname een zinvolle vrijetijdsbesteding hebben. Sommige jongeren bleven ook na het leerrechttraject actief als vrijwilliger op hun leerplaats.

5.5. **Netwerken, netwerken en nog eens netwerken ... een blijvende kerntaak**

Er is tijdens het voorbije werkjaar veel tijd en energie gekropen in de uitbouw van het netwerk – dit mag ondertussen glashelder zijn. Maar wat hieruit ook werd geleerd is dat dit een permanente opdracht zal blijven, om trajecten elke keer opnieuw op maat te kunnen uittekenen, om niet in concurrentie te gaan, om de doelstellingen te blijven realiseren.

Netwerken is gericht op:

- investeren in samenwerkingsrelaties
- bekendheid geven aan wat iedereen doen
- goede afspraken maken met partners
- ieder vanuit de eigen opdracht een aanbod doen
- duidelijke afbakening van ieders doelstellingen
- ...

En uiteraard voor het vinden van goede leerwerkplaatsen.

5.6. En last but not least: de toekomst?

5.6.1. Preventie

Samen met de andere Brusselse projecten merken we op dat er nog steeds een kloof bestaat tussen onderwijs en welzijn ivm preventief werken. We willen dan ook zowel bij onderwijs als welzijn de kracht van preventiever te werken in de picture zetten. Jongeren beseffen soms pas op het einde van hun tuchtprocedure op school hoe ernstig hun situatie is. Netwerk Leerrecht wil dan ook samen met Don Bosco Time-out projecten en Groep Intro, Pot in de toekomst meer campagne voeren om preventiever te signaleren.

5.6.2. Meldpunt

Leerrecht wenst met haar partners de komende tijd verder te onderzoeken of met een meldpunt volgende doelstellingen kunnen worden gerealiseerd:

21. Een goede verdeling maken van de verschillende beschikbare plaatsen in de regio.
22. Een carrouselbeweging tussen de verschillende initiatieven doorbreken of minstens in kaart brengen (jongeren die van het ene naar het andere traject gaan of jongeren die tegelijk bij verschillende projecten worden aangemeld)
23. Een beter of snellere afstemming van de initiatieven op de noden van de jongeren realiseren.
24. Het versterken van de samenwerking tussen de externe partners en het verbeteren van de samenwerking met onderwijs.
25. Bij jongeren met een beperkt, doch bestaand schools perspectief kunnen combinaties gemaakt worden tussen leerplekken en onderwijs (in de meest brede betekenis van het woord).

5.6.3. Goed registratiesysteem

We hebben een vast registratiesysteem (de lezer ziet overzichten in bijlage) dat we hebben afgestemd met andere projecten netwerken Leerrecht, zodat op termijn gegevens vergelijkbaar worden. Leerrecht wil tevens bekijken of dit registratiesysteem niet kan worden verfijnd. Daarvoor

zal ondermeer de vraag moeten worden gesteld wat we allemaal graag wensen te weten vanuit de diverse leerrechttrajecten.

5.6.4. Verdere verfijning van de rondetafel-methodiek

Leerrecht paste de techniek van de rondetafel zeer consequent toe. Het voordeel is dat we op een herkenbare en gelijklopende manier omgaan met jongeren, ouders, opvoedingsverantwoordelijken, CLB-medewerkers en scholen. We staan stil bij de vraag waarom de gesprekken wel of niet kunnen doorgaan. Op die manier hopen we inzicht te verwerven in de noodzakelijke randvoorwaarden, in situationele omstandigheden, in vragen van partners om het wel of niet te doen... Dit maakt ook dat we altijd blijven onderzoeken of er nog voor een jongere mogelijkheden zijn in het reguliere circuit alvorens door te gaan met een leerrechttraject. Het rondetafel gesprek is een heel belangrijke factor in het Leerrechtproces. Belangrijke elementen tijdens dit gesprek zijn onder andere: taal geven aan zaken die goed en fout lopen en de weg tonen om de jongere terug in beweging te brengen op basis van de krachten van de jongere. Zoals eerder vermeld is het project gestart met vooral noden vanuit het welzijnsveld, tussen de jongere en welzijnswerkers maar al gauw werd het duidelijk dat de aanwezigheid van het CLB en indien mogelijk de school van cruciaal belang was voor het komen tot een succesvol traject. De helicoptervisie van het CLB over de schoolloopbaan en de bijhorende problemen, en dit samen met de kruisbestuiving van de welzijnswerkers maakt dat de jongere een haalbaar traject krijgt uitgestippeld.

We doen ook systematisch een eindrondetafel waar de evaluatie van het voorbije traject besproken wordt en het toekomstperspectief op de agenda staat om zo ook de slaagkansen naar het reguliere nog meer te vergroten.

5.6.5. Verdere afstemming van ervaringen en vragen op de trajecten

Het leerrechtproject en zijn werking moeten permanent bijgestuurd en aangepast worden aan wat nodig blijkt. Dit doen we zowel intern (Leerrecht binnen 'Tonuso' vzw) als extern (Leerrecht in relatie met verwijzers, CLB, instellingen en werkplaatsen, Netwerken Leerrecht). Hiervoor is evaluatie van elk leerrechttraject belangrijk. We willen het komende werkjaar werk maken van een degelijk evaluatie-instrument, waardoor (hopelijk) de werkzame ingrediënten kunnen worden gedetecteerd.

Enkele voorbeelden:

26. De trajecten met jongeren kunnen zeer arbeidsintensief zijn, toch merken we op dat sommige jongeren nog meer nood hebben aan die 1 op 1 contacten, een nog intensievere aanpak dan dat leerrecht momenteel kan bieden. Vooral de jongeren die op een wachtlijst staan voor hulpverlening geven aan dat ze nood hebben aan dagbesteding.
27. Is de Competentie Stick van Jes of Oscar van Groep Intro ook bruikbaar voor leerrechttrajecten? Wat kan de C-stick (www.jes.be) of Oscar (www.oscaronline.be) betekenen? Jes ontwikkelde de C-stick vooral vanuit de idee om aan te sluiten op de

arbeidscontext. Het lijkt ons interessant voor leerrecht dat we de competenties en mogelijkheden van de jongeren in beeld krijgen. De C-stick of Oscar kan voor de jongere een hip eigentijds werkinstrument zijn op maat van hen.

5.6.6. Zoektocht naar een gemeenschappelijk concept en structurele verankering over de drie netwerken

Er is een actieve samenwerking tussen de verschillende leerrecht coördinatoren (Leuven, A-H-V en Brussel) Er is een 'beleidsgroep' opgestart op niveau van de drie Netwerken Leerrecht met als doel om tot een structurele inbedding op lange termijn te komen van Leerrecht in deze regio's (Leuven, A-H-V en Brussel). Deze beleidsgroep neemt initiatief om alle initiatieven van school-externe interventies op elkaar af te stemmen in de regio Brussel en Vlaams Brabant in overleg met alle betrokkenen van onderwijs en welzijn. Tijdens deze interregionale samenwerking worden ervaren knelpunten bespreekbaar en geanalyseerd en kunnen indien mogelijk acties ondernomen worden. Zo pakt men een belangrijk juridisch knelpunt m.b.t. leerplaatsen voor -15 jarigen aan. Met alle betrokken netwerken (Leuven, AHV en Brussel) onderzoeken we wat op dit ogenblik wel en niet kan en welke andere stappen eventueel moeten gezet worden.

In samenspraak met de stuurgroep Netwerk Leerrecht heeft de regionale stuurgroep Brussel een dossier ingediend bij de VGC welzijn, onderwijs, jeugd en cultuur voor een continuering van het project netwerk Leerrecht Brussel. De VGC heeft hier een positief antwoord op gegeven voor het komende werkjaar 2011-2012. Het project Leerrecht en Klik worden samen ingebed voor het komende werkjaar...

5.6.7. Dagbestedingsproject om te 'zijn'

Het afgelopen jaar ervoeren we dat er bij bepaalde dossiers nood is aan een eerder begeleidende dienst die de hulpverlening van de jongere op zich neemt. Naast Don Bosco time out, Groep Intro, Reisburo en Roulot van vzw Sporen (Druivenstreek) en KliK, Tonuso vzw zijn er geen andere Nederlandstalige erkende dagbestedingsprojecten in de regio Brussel te vinden. Een netwerk met diversiteit aan pedagogisch klimaat en aanbod is belangrijk gezien het gaat om verschillende problematieken, niet iedere jongere is geholpen met time out, KliK, ...

Zo is er duidelijk nog nood aan een project voor dagopvang voor jongeren die in voorzieningen verblijven, voor sommige jongeren die gedurende het hele schooljaar opgevangen worden bij gebrek aan school. Er is nood aan een dagbestedingsplaats waar jongeren in de toekomst naar doorverwezen kunnen worden. Het is ook erg moeilijk om de behoeften en mogelijkheden in kaart te brengen.

We voelen daardoor ook de nood aan onderzoek hieromtrent: meer zicht krijgen op de doelgroep van schooluitval, spijbelaars, ed....

5.6.8. Partners

We denken hierbij aan verschillende ‘niveaus’:

28. We wensen een beter zicht te krijgen op eventuele Franstalige projecten met betrekking tot time-out, leerrecht, dagbesteding. Hierbij kijken we zeker ook uit naar de resultaten van het onderzoek dat momenteel loopt aan de VUB en dat tracht een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van projecten die werken met schooluitval.
29. Uiteraard blijft het opsporen van goede werkpleerplaatsen voor de jongere een belangrijke opdracht. We werken hiertoe een screeningsinstrument uit. Daarnaast werken we een heldere informatiefolder uit voor de leerwerkplaatsen.
30. De samenstelling van de stuurgroep van het Netwerk Leerrecht Brussel. De geestelijke gezondheidszorg is tot nu toe niet betrokken. Zou een participatie gewenst zijn? Dient de stuurgroep het volledige veld te vertegenwoordigen? Zijn de leerwerkplaatsen voldoende ruim vertegenwoordigd?

5.6.9. Quid met jongeren die niet voor Leerrecht in aanmerking komen?

Zoals eerder vermeld zijn er naast Leerrecht Brussel, ‘Tonuso’ vzw Klik, Don Bosco time out projecten en Groep Intro geen andere Nederlandstalige dagbestedingsprojecten in het Brusselse te vinden. Een netwerk met diversiteit aan pedagogisch klimaat en aanbod is belangrijk gezien het gaat om verschillende problematieken, niet iedere jongere is geholpen met time out, leerrecht, ...

De stuurgroep wil in de toekomst dan ook samen nadenken over de noden hieromtrent.

Zo is er duidelijke nog nood aan een project voor dagopvang voor jongeren en willen we ook blijven benoemen hoe belangrijk het is om preventief te werken. Wat met jongeren die al 2 jaar niet meer naar school gaan, hoe komt het dat deze jongeren niet eerder werden opgepikt.

We beseffen dat men van ons verwacht om telkens succesverhalen in de verf te zetten. Wanneer is een Leerrecht traject geslaagd? Het is moeilijk en complex om hier scores op te zetten. Leerrecht wil juist niet werken met scores tav jongeren op zich, de enige ambitie is dat de jongere zelf zijn traject oppakt en hier keuzes in maakt.

We willen hier dan ook de complexiteit van sommige dossiers in de aandacht zetten. Wanneer verschillende hulpverleners met de handen in het haar zitten omtrent een dossier mag er niet van een dagbestedingsproject verwacht worden om sowieso de jongere terug op het ‘verwachte goede spoor’ te zetten. We proberen wel beweging te brengen in vastgelopen situaties, bij jongeren die het reguliere leven hebben losgelaten.

Leerrecht kan een van de partners zijn waardoor de jongere, niet tijdens het traject zelf maar misschien enkele maanden later de “klik” maakt. We geven altijd aan elke jongere informatie mee over het reguliere onderwijs of arbeidscircuit zodat de jongere daarna zelf nog kan op zoek gaan naar ondersteuning.

Besluit

Dankzij de financiële middelen van Integrale Jeugdhulp kon het voorbije werkjaar een Netwerk Leerrecht Brussel op de kaart worden gezet. Het belang van een dergelijk Netwerk voor kwetsbare jongeren in de regio Brussel mag niet worden onderschat. Het Netwerk kon voortbouwen op de ervaringen van, enerzijds, het Netwerk Leerrecht Leuven, en anderzijds, de Klik-medewerker van vzw Tonuso, die reeds diverse jaren leerrechttrajecten in de Brusselse regio begeleidt.

De werking van het project laat zien dat er wel degelijk een vraag is naar een aanbod voor leerplichtige jongeren die (tijdelijk) geen verbinding (meer) vinden met het reguliere onderwijs- of arbeidscircuit. Deze jongeren zijn in meerdere opzichten kwetsbaar. Het Netwerk Leerrecht Brussel tracht hen opnieuw te laten aansluiten en aldus te integreren in onze samenleving.

De meerwaarde van het Netwerk Leerrecht Brussel, zoals voorliggend rapport uitgebreid toelicht, ligt op meerdere vlakken. Diverse initiatieven, die het 'recht op leren' van leerplichtige jongeren buiten het reguliere onderwijs aanbieden, konden beter op elkaar worden afgestemd. Leerrecht werkt nu eenmaal pas bij gratie van een zo breed mogelijk pallet aan organisaties en leerwerkplaatsen. Hen opzoeken, ontmoeten, samenbrengen en constructief laten samenwerken was een belangrijke opdracht gedurende het voorbije werkingsjaar. Opmerkelijk hierbij was het grote engagement hiertoe van de vele initiatieven. Ook mag de impact van het Netwerk Leerrecht Brussel op andere sectoren en organisaties, zoals bijvoorbeeld (kans)armoede, straathoekwerk en jongerencentra niet worden onderschat. Aldus deint dit netwerk, en vooral het concept van Leerrecht, steeds verder uit, zelfs buiten de grenzen van Integrale Jeugdhulp.

Een geheel andere voorname opdracht van het Netwerk was om ook effectief jongeren te begeleiden in hun leerrechttraject. De rondetafel bleek telkens opnieuw de methodiek bij uitstek om alle betrokken partners samen te brengen, letterlijk aan de tafel, maar vooral ook figuurlijk om een gezamenlijk gedragen traject voor en zeker ook met de jongere uit te stippelen en te bewandelen. Participatie, responsabilisering en vraaggestuurd werken zijn hierbij belangrijke werkingsprincipes. Het is de jongere met zijn/haar unieke vraag die centraal staat en waarop maximaal op maat een aanbod wordt uitgewerkt. Dit impliceert voor de Leerrechtmedewerker een onafgebroken zoektocht naar nieuwe leerwerkplaatsen, aangezien elke vraag uniek is. Aldus werden het voorbije werkingsjaar door de Leerrechtmedewerker 36 aanmeldingen genoteerd, die tot 25 ronde tafels hebben geleid. Negentien leerrechttrajecten werden effectief bewandeld.

Maar hiermee is het werk niet af. Er staan Netwerk Leerrecht Brussel nog enkele grote uitdagingen te wachten. In de eerste plaats is een structurele verankering van dit project nodig. Een samenwerking met de twee andere Netwerken, Leuven en Asse-Halle-Vilvoorde is hierbij onontbeerlijk. Andere agendapunten zijn ondermeer de verdere conceptontwikkeling, uitzuivering van terminologie, een degelijk registratiesysteem, de partners, al dan niet uitwerken van een meldpunt, en last but not least, het thema preventie. Hoe kunnen we voorkomen dat jongeren uit het reguliere circuit uitvallen? We denken dat de expertise die ondertussen is opgebouwd een bijdrage kan leveren tot het antwoord op deze vraag.

Kortom, er werd het voorbije jaar hard gewerkt, de vooropgestelde doelstellingen werden gerealiseerd, vele kwetsbare jongeren konden dankzij Leerrecht opnieuw aan school of arbeid

aanhaken. We danken de leden van de stuurgroep Leerrecht Brussel voor hun actieve medewerking en opvolging van het project en Integrale Jeugdhulp voor een financiële en zeker ook inhoudelijke steun en kijken uit naar een verdere vruchtbare en boeiende samenwerking.

Bibliografie

-Peter Adriaenssens, Laat ze niet schieten. Geef de grens een plaats in het leven van de jongere, Lannoo.

-Karel De Vos, 2009: Leerrecht, in handboek Integrale Jeugdhulp, Politeia Brussel

-www.tonuso.be

-Jaarverslagen Netwerk Leerrecht Leuven

-Jaarverslagen Klik

-www.eigen-kracht.be

-www.ond.vlaanderen.be:80/werkplekieren/leidraad/

Bijlagen

De huidige samenstelling van de stuurgroep netwerk Leerrecht Brussel

- 31.Linda Aerts in vervanging van Joris Claes, stafmedewerker Integrale Jeugdhulp Brussel
- 32.Pats van Crombruggen, coördinator netwerk leerrecht Brussel en coördinator KliK
- 33.Eva Trogh, CLB-medewerker Pieter Breughel
- 34.Mieke Houthuys, Teamverantwoordelijke sociale dienst Jeugdrechtbank
- 35.Deborah Van Humbeek, CLB medewerker Gemeenschapsonderwijs
- 36.Eddy De Pauw, Algemeen coördinator Don Bosco projecten : Time out Brussel
- 37.Tim Verheyen, coördinator JES, Brussel
- 38.Lieven Monserez, directeur Groep Intro Brussel
- 39.Karen Hillen, jeugdwelzijnswerker vzw D' broej,
- 40.Wim Mombaerts, KliK dagbestedingsproject vzw Tonuso
- 41.Ilse De Boeck, OOOO 't Pasrel, Schaerbeek
- 42.Agnes Van Vaerenbergh, Directeur De Rytak MPI Sint Fransiscus
- 43.Jill Peiffer, LOP, onderwijs Vlaanderen

Organisatiegegevens

Contactgegevens van de projectorganisatie

Naam organisatie: 'Tonuso' vzw
Contactpersonen: An Sprangers / Johan Robert - Directeurs
Adres: Bergensesteenweg 534, 1070 Anderlecht
Telefoonnummer: 02/521.07.68.
E-mailadres: an.sprangers@tonuso.be

Contactgegevens van het project

Naam project: Netwerk Leerrecht Brussel
Contactpersonen: Pats Van Crombruggen, coördinator
Wim Mombaerts, medewerker
Adres: Bergensesteenweg 534, 1070 Anderlecht
Telefoonnummer: 0477/99.05.17
E-mailadres: Leerrecht.brussel@gmail.com

Vroegtijdige schoolverlaters - jaargemiddelden

België	2000	2001	2002	2003	2004 (a)	2005 (a)	2006	2007	2008	2009	2010
Totaal	13,8%	13,8%	14,1%	14,3%	13,1%	12,9%	12,6%	12,1%	12,0%	11,1%	11,9%
Mannen	16,5%	16,2%	17,1%	16,9%	15,4%	15,2%	15,1%	13,9%	13,4%	12,8%	13,8%
Vrouwen	11,0%	11,3%	11,0%	11,6%	10,8%	10,5%	10,0%	10,3%	10,6%	9,3%	10,0%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	2000	2001	2002	2003	2004 (a)	2005 (a)	2006	2007	2008	2009	2010
Totaal	20,7%	21,0%	22,4%	18,8%	18,1%	19,4%	19,3%	20,2%	19,9%	15,6%	18,4%
Mannen	25,2%	22,9%	26,4%	21,9%	19,4%	20,4%	22,1%	23,4%	22,2%	18,2%	20,4%
Femmes	16,1%	19,3%	18,7%	15,8%	16,9%	18,4%	16,7%	17,3%	17,9%	13,2%	16,5%
Vlaams Gewest	2000	2001	2002	2003	2004 (a)	2005 (a)	2006	2007	2008	2009	2010
Totaal	11,6%	11,5%	11,7%	12,5%	11,0%	10,7%	10,0%	9,3%	8,6%	8,6%	9,6%
Mannen	13,9%	13,5%	14,4%	14,8%	13,3%	13,2%	11,9%	10,9%	9,6%	9,9%	11,4%
Vrouwen	9,2%	9,4%	8,8%	10,2%	8,7%	8,0%	8,1%	7,6%	7,5%	7,2%	7,7%
Waals Gewest	2000	2001	2002	2003	2004 (a)	2005 (a)	2006	2007	2008	2009	2010
Totaal	15,5%	15,8%	16,1%	16,1%	15,3%	14,6%	14,8%	14,3%	15,2%	13,8%	13,7%
Mannen	18,4%	19,3%	19,4%	19,2%	18,1%	17,0%	18,4%	16,1%	16,9%	16,2%	15,9%
Vrouwen	12,6%	12,1%	12,6%	12,8%	12,4%	12,1%	11,0%	12,5%	13,3%	11,4%	11,5%

De cijfers zijn steeds jaargemiddelden. Definitie "Vroegtijdige schoolverlaters": het percentage personen met een leeftijd van 18 tot 24 jaar dat geen diploma hoger secundair onderwijs heeft behaald en geen enkele vorm van onderwijs of vorming meer volgt. Personen in schoolvakantie worden niet als vroegtijdige schoolverlater beschouwd. (a) Wegens een wijziging van de variabelen over onderwijs en opleiding, zijn de resultaten niet volledig vergelijkbaar met de voorgaande jaren.

Brusselse en Vlaams Brabantse partners

REGULIERE
<u>Onderwijs</u> Secundair Onderwijs CLB Steunpunt schoolvragen Lokaal Overlegplatform Intervalle Jette Steunpunt schoolvragen, preventiedienst Anderlecht
<u>Nederlands</u> Huis van het Nederlands Nederlandse les (CVO)
<u>Op zoek naar werk</u> Groep Intro Brussel en Vlaams-Brabant (POT, Actief zoeken naar werk, Bike & Mail, Fietsenherstelplaats Groep Intro, renovatieproject...) Vdab/ Actiris Kurasaw

WERKPLEKKEN
<u>Cultuur</u> VGC gemeenschapscentra te Brussel, Culturele centra, Lasso vzw, Ultima Vez, Zinnema, Bronks, Museum Natuurwetenschappen, ...
<u>Horeca</u> Sociaal restaurant Cosmos vzw, 't Groot Eiland, bakkerijen ...
<u>Sociaal</u> KDV Harlekijntje, Kind en Gezin: De Weeg, dagcentrum De Ark, vzw De Lork, Gemeentelijke

basisschool Sint Joost aan zee, Rust- en Verzorgingstehuizen, ...
<u>Sport</u> Buurtsport Brussel, fitness Fire Gym, RSCA Anderlecht, VGC Sportdienst, danscursus Ultima Vez, Wim Vande Keybus
<u>Varia</u> Provinciale domeinen, Econet Halle, JES Brussel, Televil Dilbeek, Televil Sint-Pieters-Leeuw, 't Groot Eiland, vogelopvangcentra Malderen, garage te Anderlecht en Zaventem, Aannemersbedrijf Anderlecht en Brussel, loodgieter, groothandel bouwmaterialen, Crejaksie te Grimbergen, Groene zorg...

bijlage_aanmeldingsfi
che.pdf

bijlage_engagements
verklaring.pdf

bijlage_voorlopig_att
est.pdf

bijlage_attest.pdf

bijlage_Casusbespre
king1.docx

bijlage_Casusbespre
king2.docx

bijlage_citaten
jongeren.docx

bijlage_vooraankondi
ging.pdf

bijlage_infomoment.
pptx

bijlage_financiële_afr
ekening_10_11.xlsx